

משה בירנבוים

גוי"נ לקוה"ק הרבי ר' אלימלך זי"ע ועכ"א

מליזענסק

עיה"ק טבריא תובב"א

צעוהש"ת

פרשת לך לך

כי אמר עקביא בן מהללאל (אבות ג, א) הסתכל בשלושה דברים ואין אהה בא לידי עבירה, דע מאין באה ולאן אהה הולך ולפני מי אהה עמיד ליתן דין וחשבון. ואח"כ פי' מאין באה מטיפה סרוחה וגו'

ויש להעמיט זה בהפסוק הנ"ל שלמדו ית' דרך הליכה צעודתו ית', שע"י זה ילך למקורו ושורש מחלבו נשמחו, וזה שאמר לך לך לשרשך, ואמר לו ית' ג' דברים מארצך שישים אל לבו בחינת ארציות שישוב לעפר הארץ, זהו נגד ולאן אהה הולך וממולדתך שישים אל לבו שמולתו מטיפה סרוחה, ומצית אצ"ק שישים אל לבו שנשמחו נחצבת מלמעלה, ועמיד ליתן דין וחשבון לפני אצ"ו שצמיים מלך מלכי המלכים הקב"ה.

(ורע קודש)

ויאמר ה' אל אברהם לך בוארצך ובמולדתך ובמבית אביך אל הארץ אשר אראך (יב, א).

הרה"ק ר' אלעזר זנוק"ל מליזענסק, הוכיחני פעם א' בפסוק זה, לך בוארצך, כי יש ארץ מגדלת גבורים, לא תסמוך על זה. גם ממולדתך יש אנשים אשר בתולדה מוטבעים בהטבע להיות טובים גם על זה אל תצטע, וגם ומצית אצ"ק היינו שיש לו אצ נדיק וקדוש מכל זה תלך, כי אם אל הארץ אשר אראך, היינו יגיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך.

(דעת משה)

ויאמר ד' אל אברהם לך בוארצך וגו' (י"ב, א).

צמד"ר (ז"ט, א) ר' יצחק פתח שמעי בת ורמי והטי אונק וגו' (תהלים מ"ה, י"א) משל לאחד שהי' עובר ממקום למקום וראה צירה אחת דולקת אמר תאמר שהצירה הזאת בלא מנהיג הציץ עליו בעל הצירה אל' אני הוא בעל הצירה כך לפי שהי' אצ"ו אצ"ה אומר תאמר שהעולם הזה בלא מנהיג הציץ עליו הקב"ה ואל' אני הוא בעל העולם:

והמדרש הזה תמו' וקשה להולמו, וכבר דברו בקדשם צפירוש המדרש הזה כמה ספרי קודש. וכ"ק ארמו"ר זללה"ה זי"ע דיבר בקדשו לבאר, דהנה ארע"ה השיג השגות חלקות ואמונתו ית"ש מנד חקירת שכלו, וכאשר ראה שהעולם חוטאים ועוזדים בזה העולם צעניי העוה"ז, מחמת אש תבערת הי"ה"ר אשר צוער בקרבם כיקוד אש, וזה הוא פי' צירה אחת "דולקת", וכמוצא לקמן בהמדרש (ז"ט, י"א) א"ר לוי צעפה שהי' א"א מהלך בארס נהרים וצארא נחור ראה אותן אוכלים ושותים ופוזזים אמר הלואי לא יהי' לי חלק בארץ הזאת, ומרוב חקירתו התחיל לחקור האין יוכל להיות שהצו"ה משגיח בהשגחה פרטית על כל איש ואיש, ובלעדי השגחתו וחיותו שצכל רגע הי' חוזר הכל לתוהו וצוהו, והאין יוכל איש לחטוא ולמרוד ח"ו נגד כבודו,

אלא אמר ארע"ה מסתמא על הצדיקים הדבקים צו ית' הוא משגיח עליהם צעינא פקחא, וכמ"ש (דה"צ ט"ו, ב') ה' עמכם צהיותכם עמו, היינו לאותן שדבקים צו ית' אין ספק שהקב"ה משגיח עליהם, אבל לשאר העם מסר אותם למערכת השמים, כן הי' הס"ד של ארע"ה,

ויאמר ה' אל אברהם לך בוארצך ובמולדתך ובמבית אביך אל הארץ אשר אראך (יב, א).

או יאמר לך לך כ"ל ע"ד הרמז שצ"ק האדם לחקור ולדרוש ולחפש תמיד לראות רוממות אל מכל דבר אשר יראו עיניו ועל ידי זה יזכה שיתן לו השם יתברך שכל וצינה להצין ולהשכיל צעולמות העליונים * ואופן אשר יגיע למדרגה הנ"ל להסתכל צרוממות אל. צ"ק האדם מקודם לתקן את מדותיו כי השם יתברך צרוך הוא צרא את האדם צכל מיני מדות וכל מדה ומדה שצאדם יש צד וחלק צאותה מדה אל הקדושה, וכן להיפך לרע ח"ו כידוע. וצ"ק האדם לשצר עצמו צבחירתו להפך את המדות רק אל הקדושה לצדה ואז יזכה להצין ולהסתכל צרוממות אל. והשם יתברך צרוך הוא פותח לו מעיינות החכמה להצינו ולהשכילו צכל פעם צשכל עליון יותר ויותר מה שלא ראו עינו שכלו מעולם.

וזהו לך לך פירוש לעצמך כפשוטו דהיינו שתסתכל על עצמך תמיד שתפרוש ממדות ארציות שצך שתהפכס לטובה כנ"ל וזהו מארצך * ותציאם אל הקדושה לצדה. וממולדתך. פירוש דאדם שהוא מתנהג צמדות מנגות אזי יוצא ממנו תולדות רעות חלילה שמהה אחת מולדת את הצרתה ע"ד עבירה גוררת עבירה * וזהו וממולדתך. ומצית אצ"ק פירוש דלפעמים מוטבע צאדם מדות על פי טבעית הצאות לו מכה אצ"ו שהכניס צו המדות הללו * צ"ק לצאת מהם ולהכניסם אל הקדושה וזהו ומצית אצ"ק ואז תזכה אל הארץ אשר אראך שתזכה לשכל העליון ולהארץ העליונה שאראך אשר מעולם לא ראית *

וזהו גול על ה' דרכך פירוש גם כן כנ"ל כי גול הוא לשון התגלות שתגלה דרכך ומדותיך שתסתכל בהם ותראה שהיו כולם לה' וצטח עליו פירוש מה שאדם מסתכל צרוממות אל זה נקרא צטחון. והוא יעשה פירוש ואז יעשה לך השם יתברך צרוך הוא עשיות חדשות מה שלא ראית מעולם * ולא הצנת מעולם והוציא כאור דקך והצן *.

(יעם אלימלך)

לך בוארצך. (יב, א).

מארצך □ מהארציות שצך. כי האדם הוא סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה ומלאכי אלוקים עולים ויורדים צו. כי כשהאדם סבור שהוא רחוק מהש"ת והוא "מוצב ארצה" והוא מן היורדים, הוא קרוב להש"ת "וראשו מגיע השמימה", אך כשסבור שהוא קרוב להש"ת "וראשו מגיע השמימה" והוא מן העולים, אז הוא רחוק מהש"ת "וראשו ארצה" שהוא מן היורדים וכו'. וזהו "לך בוארצך" □ שהתעלות תהיה מתוך ארצך.

(תולדות יעקב יוסף)

ויאמר ה' אל אברהם לך בוארצך ובמולדתך ובמבית אביך אל הארץ אשר אראך (יב, א).

אצל האמת שהקצ"ה משגיח אף על שפל שבשפלים, ואין דבר נסתר מנגד עיניו, רק בחמלתו וברוב רחמיו הוא סובל ומעלים עין מסוררים, למען יהי תקומה לעוה"ז, ועולם כמנהגו נוהג ושופטים שקלקלו עמידים ליתן את הדין (ע"ז נ"ד ע"ב).

וזה הוא דברי המדרש, כך אמר אברהם אבינו תאמר שהעולם הזה צלל מנהיג היינו כנ"ל, אמר לו הקצ"ה אני הוא בעל העולם, כולו צאיכותה וכמותה, וכדכתיב (ירמ' כ"ג, כ"ד) אם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו, ורק ברוב רחמי אני סובל ומעלים עין מסוררים למען קיום העולם:

(ספר ישמעאל ישראל)

כך בארצך. וביב, א.

פרש"י להנחתך ולטובתך. יל"ד מה הנאה היה לך לאשע"ה הלא אין מחסור ליראיו כתיב (תהלים ל"ז, י). אכן הנה זהו מדתו של א"א ע"ה להשפיע רצ חסד להעולם וזה הוא לו הנאה שיוכלו החסידים להתפשט ע"כ אמר לו לך לך וגו' מארצך וממולדתך להשפיע לכל העולם וזה יהיה הנאתך וטובתך וכולם יהיו שוים אללך כמו בני משפחתך:

(תפארת שלמה)

כך בארצך ובמבולדתך וביב, א. ארצך.

פירש"י ז"ל: והלא כבר יאל משם עם אציו ואל עד לתרן אלא כך אמר לו: התרחק עוד משם ואל מצית אציו. יש לפרש, דרש"י רוצה לתרן דהסדר הוא שיוצאים תחילה מצית אציו ואחר כך מעיר מולדתו ואחר כך מארצו, ולמה כתוב זה הפיך: מארצך וממולדתך ומצית אציו. ומה שכתוב מצית אציו צאתה ומה לא קשה, כמו שכתב רש"י: "והלא כבר יאל משם עם אציו", דנמאל דיאל מארצו ומולדתו ועדיין לא יאל מצית אציו, כי גם אציו יאל עמו מארצו ומולדתו, אצל הא קשה דהא צאתה ואל מעיר מולדתו ואחר כך מארצו, ולמה כתוב "מארצך" לפני "וממולדתך". וע"ז מתרן רש"י אלא כך אמר לו: התרחק עוד משם וכו'.

וביאור הענין, דאש- ישראל יש לו שני ענינים בעבודתו לה': א) שרין לילך בדרך התורה, ב) שרין לצוא לתכלית המצוקשת, שהיא תכלית השלימות.

אמנם צאתה העבודה צלתי אפשרי להגיע לתכלית השלימות, ואם ימתין מלעשות מצוות עד שיוכל לעשותן בשלימות יבטל זמן גדול מעשיית מצוות. ולכן רריך לעשות תמיד מה שאפשר לו בצאתה מדרגה שהוא נמאל צה, ולהשתוקק ולהתפלל שיעזור לו הש"ת שיצוא לתכלית השלימות. וע"כ כתיב מארצך וממולדתך, לרמו שאף לפני שהגיעו לתכלית, רריך לחשוב על התכלית ולעשות מה שאפשר להגיע אליה. ויהיה הפירוש לך לך מארצך וממולדתך שמיד צעת יצאתך ממולדתך רריך אתה לחשוב על היצאה מארצך, ולהשתוקק לצאת ממנה צמהרה.

וזהו שכתב רש"י ז"ל: "התרחק עוד משם" שיתרחק עוד מארצו ומולדתו, דהיינו שמתמיד תעמוד לפני עיני התכלית, ועכשיו "אל מצית אציו".

יעזור לנו הש"ת להיות סור מרע ועשה טוב ולהתרחק תמיד ממנה שרין להתרחק, ולזכות לעשיית המצוות.

(הרה"ק מהר"י מצעלא ז"ע)

ויאמר ה' אל אברהם לך בארצך ובמבולדתך וביב, א. ארצך אל הארץ אשר ארצך (יב, א).

נראה לומר, דהנה לזכות להרגיש קדושת ארץ ישראל צריכים עבודה ופעולה גדולה מאד, ואדם שעדיין משוקע צמאות הצהמיות, יכול להיות צא"י כל ימי חייו ולא ירגיש כלל את קדושתה, ויחשב לו כאילו דר צמ"ל, ואפילו כשרואה צעיניו הרים וגצעות ימים ונהרות צצא"י, אינו מצחין כלל שום השמנות מחו"ל, ולא כן האדם המטהר עצמו ומקדש את רמ"ח איבריו וש"ס"ה גידיו, שומר פיו מולשונו, ומרחיק עצמו ממצוות העוה"ז, מתנהג צפרישות וענווה ורוחץ עיניו צדמעות להשי"ת, שהוא מרגיש את נועם זיות א"י ומתנהג צמתיקות ועריצות אור קדושתה.

ושאש"כ "לך לך מארצך" וצפיה"ק פירשו דרנה לומר צזה, לך מארציות שלך - הסתלק מן הגשמיות ורק ע"י כן "אל הארץ אשר ארצך" שזוכה ותמעג צנועם זיו קדושתה.

מועשה בהרב הקדוש רבי אברהם דוב מאווריטש ז"ע בעל "בת- עין", שהגיע לזקנה והשתוקק לעלות לארץ ישראל, להשאיר מאחוריו את כל הדברים המוקשרים אותו לארץ העמים, ולהסתפח בנחלת ה'. מכשולים עצומים נערכו על דרכו, לא קל היה לנטוש רבנות בעיר כוכבדת ופרנסה בהרחבה וללכת לארץ אין מכיר ואין מודע, אבל החלטתו לקיים מצות ישוב ארץ ישראל בגופו היתה נחושה. והיה הרח"ק כותבונן לנסיעה ואפוף כולו אוירא דא"י, סופר את הימים ואת השעות לקראת יום הנסיעה הנספך, אינו רואה ואינו שומע מואומה רק ארץ ישראל וארץ ישראל.

באותו פרק נקלע מישולח צפתי לעירו של הרב הקדוש. שיש בו בעל "בת עין" והרבה להתענין אצלו פרטי פרטים רבים מני ספור מארץ הצבי. והמושולח שהיה מחונן בשפה עסיסית ועשירה תיאר לפניו את הקדושה והיופי של הארץ, את הנוף המרהיב והמוקסים שלה ואת המוקומות הקדושים עטווי ההוד. בירושלים עיר הקדוש, סיפר, ניצב שריד בית מוקדשנו הכותל המערבי, אשר שכינה לא נושה הימנו מעולם וצת קול מנהכות כיונה מבין חרכיו, ועל אם דרך בית לחם נמוצא קבר רחל אמנו המבכה על בניה וקולה נשמע ברמזה, בחברון טמונים האבות והאמהות במוערת המכפלה, ובמרומי הגליל מתנוסס קבר הרשב"י במירון, ובכל המוקומות הללו שואבים קדושה בחביות ונהנין מוזו השכינה, ומה שייד רבי, התלהב המישולח והוסיף למה אארץ בדרוש, הרי אפילו האבנים בארץ ישראל הן כמוש מרגליות!...

המושולח עזב את ביתו והרב הקדוש עזב אף הוא את הבית כעבור זמן קצר והפליג באנית- מופרשים לארץ- כיסופיו. התיישב בצפת בירת הגליל העליון והחל לנהוג נשיאותו ברמה. בעקבותיו הגיע מואחר יותר המישולח הצפתי שחזר לביתו, וכשנפגשו שאלו המישולח: נו, רבי הטובה היתה עינת?... החזיר לו הרב הקדוש! נכונים היו דבריך אודות המוקומות הקדושים, אמנם מוצאתי את הכותל ואת קבר רחל ומוערת המכפלה, הכל אמות וייצב, ברם הרי הוספת כי גם האבנים שבארץ מרגליות הן, בעוד שנוכחתי לראות כי האבנים הן אבנים ולא מרגליות?... והמושולח, ענה לדבריו בקול תקין: רבי! אבל מי שזוכה וראוי לכך כן רואה!...

מיד קם הרב הקדוש מכסאו מבי לומר מלה, נכנס לקיטונו הסמוך והסתגר בו, בכושך שנה תמוזה (ונג"א ארבעים יום) לא יצא מן החדר, לא דיבר עם איש ולא בא בכל מוגע עם כל בני צפת הנדהמים, עסק בעבודתו הקדושה בהתבודדות ובפרישות והיה מנותק מעולם ומלואו. איש לא ידע לפתור את התעלומה הגדולה, מה קרה פה? בתום השנה סיים הרח"ק את התבודדותו, יצא את חדרו כשכולו צוהל וקורן אור וצהה להזמין קרואים רבים לסעודת מצוה, והמושולח בתוכם. כשהופיע המישולח לפניו פנה אליו הרח"ק ואמר ברגש רב: נכון! נכון! האבנים הן מרגליות!... האבנים הן מרגליות!...

ולתפצרת איש אמונו החסיד ר' פישל ברנשטיין (אבי הג"ר בנימין מירושלים נכד הרבי ר' משה'ל) הבהיר הרה"ק לנוכחים את כל הפרשה באמרו: כועדי לא הסכנתי לשמוע איש מודבר אלי בתקיפות כזו שהמוטולח דיבר: "כיו שזוכה רואהו, הבנתי אפוא כי כון השמים שמו דברים בפיו להוכיחי כי טרם הגעתי לשלימות כדי שאוכל להשיג הרגשה כזו בארץ- ישראל, והסתגרותי לכן בנושך שנה תמימה להזדכך ולהתקדש בקדושה עילאית, עד שזכיתי היום לראות כי אכן אפילו האבנים הפשוטות שבארץ- ישראל מרגליות הן!... ככתוב: והיה כדכד שמוטולחך ושערייך לאבני אדחח!... (הגה"ח רבי משה יאיר וינשטוק זצ"ל "פרי קודש הלולים")

לך בוארצך. (יב, א).

במאה"כ לך לך מארצך וגו'. צפרשה זו מלמד השי"ת לזרעו של האע"ה דרכי עבודה. אדם מישראל אם הוא מהרהר בלבו ח"ו שהוא מלא כולו מדות רעות והגשמיים המתגברה בו, אומר לו הקב"ה "לך לך מארצך", עוזב פחיתות זו שלך והמתחק מן התאוות המתגברות,

ואל תחשוב כאלו אי אפשר ח"ו להתגבר עליהן, לא, כי יכול אתה זודאי להתחזק ולנצח התאוות. ואם הוא תולה פחיתותו ב"מולדתך", דהיינו שלא נולד בקדושה, מי הוא אצו ומי אמני, או שהוא נכה רוח ותולה הכל ב"צית אציק", לא זכיתי לרצי טוב, היכן אפשר למצוא האידינא רצי כמו צניס קודמות, אילו זכיתי לרצי כמו צימים הקדמונים הייתי זודאי משיג לכהפ"ח שמך מן הקדושה, כלפי כל אלה המחשבות אומר הקב"ה לאדם "לך לך". ואל תאמר שאני מנאה "לך לך" מדרכך בשעה שאתה עוסק בתורה ובתפלה, לא כי "אל הארץ" [מארצך] פי' כשאתה שקוע בצארציות ועוסק בצאכליה ושמתי ושאר כרכים, אז אני אומר לך, כלך לך מזו ומשון ידך מהם, משום דקיימא לן שכל עוד אפי גיד אחד פועם בצדס עדיין לא איחר המועד לחזור בתשובה,

ואם נפשך לומר הלא צדך רע הייתי עומד ואיך אפשר לשזב ולתקן, כיון שאדם מישראל מביע רצון אמתי להיטיב עצמו מכאן ואילך, אומר לו הקב"ה "אשר ארצך" אני אראה לך צאיו דרך טוב עבורך ללכת. ואע"פ שאתה צא בטענה, נצער מדעת אנכי, הנה מעכשיו "ואעשך לגוי גדול" פי' אתן בקרצך נשמה גבוהה שיסייע לך.

איש ישראל יכול הוא להשיג כ"כ צעמלו, שיגיע עד לצחי "והיה צרכה" שיזכה לדרגת מצרך, שיקויים צו "ככל היונא מפיו יעשה" ולא עוד אלא "ונצרכו צך כל משפחות האדמה" דהיינו שיהיו כל העולם מראים עליך ואומרים: זו הדרך לכו צה, לכו אחריו.

(פרי לדיק, שימות וד"ם מהרה"ק ה'צרי חיים' מלאנו ז"ע שנרשמו צדי הישנים, ונאספו לפונדק אחד ע"י הגה"ט מלעשינוב זאק"ל)

אל הארץ אשר ארצך. (יב, א).

יתפרש ע"פ רב סעדיה גאון בפירושו על שה"ש. משגיח מן החלונות מליץ מן המרכים, כי השגחת השי"ת על עם קרובו הוא על שני פנים, הא' ע"י נסים ונפלאות הנגלים לעין כל, כמו בקריעת ים סוף ובזמן, יראה צעליל כי יד ה' היתה זאת, והיא נקראת משגיח מן החלונות, שהשגחתו נראה לעין כל. והצ"ה היא השגחה מוסתרת, כמו עתה אשר צאותמינו לא ראינו, ועם כל זה ידענו בצאמונה שלימה שהכל מאת ה' לטובה, ובו נסים נסתרים כשעה צין שצעים זאבים וזה נקרא מליץ מן המרכים, שאין לנו רואים בהתגלות כבוד ה' וגדלו ע"ב.

וזה החילוק צין ארץ ישראל לארץ העמים, כי צא"י שאינה תחת השר רק תחת ידי הקב"ה, היא מושגת בהשגחה גלויה, משא"כ שאר ארצות שהם תחת שרי מעלה השגחה אלוקית מולצש תחת הטבע.

וזה שאמר לו אל הארץ אשר ארצך, כלומר, שאוכל להראות לך הטובות צדך גלוי, זה רק צא"י, ומה הן הטובות, לזה אמר ואעשך לגוי גדול ואצרכך וגו'.

ויאמר ה' אל אברהם לך בוארצך וגו' אשר ארצך (יב, א). איתא צמד"ש (צ"ר לט ט) א"ר יתחק משל לאחד שהיה עובר ממקום למקום וראה צירה אחת דולקת, אמר תאמר שהצירה הזו בלא מנהיג, הניץ עליו צעל הצירה, אמר לו אני הוא צעל הצירה, כך לפי שהיה אצינו אצרהם וכו', ע"ש.

והפירוש, שאצרהם אצינו ע"ה ראה שתכלית מכל חפצי עולם הזה הוא שיהיה נכלה, היינו שיהיה נאכל ונאצד מן העולם. ותמה ואמר, אפשר שזאת הינה התכלית מכל חפצי עולם הזה, וזה פירוש צירה דולקת.

והשיב לו הקב"ה אני הוא צעל הצירה, פירוש שזה צאמת כוונתי שכל חפצי עולם הזה יהיה נאכל ונאצד, שכל העצדות והתכלית של האדם בעולם הזה הוא הכל רק צעבור העולם הצא, שכולו קיים.

(אמרי ר"י"ס)

לך בוארצך. (יב, א).

הרה"ק רבי נחום מוטשערנוביל בעל מאור עיניים היה מתעסק בפדיון שבויים, פ"א הלשינוהו למלכות שהוא מושחד פקידי השלטון כדי להוציא מנוסגר אסירים כונני ישראל ושנוו את הרה"ק בבית הסוחר מקום שאסירי המלך אסורים,

הרה"ק רבי זאב מוזיטומיר בעל "אור המואיר" טרח להקל מעליו מוסרי שבוי, ופעל שיתירו לבא אצלו להביא כואכלים כשרים וכן שיוכל להתפלל עם כונני וכו'.

פ"א בהיות בעל אור המואיר אצלו בבית הכלא, נכנסה אשה אחת יהודית ושאלתה בפיח: ילמדינו רבינו מזה שאמרו חז"ל באברהם אבינו "לך לך" להצאתך ולטובתך מזה הנאה יש בטרחה זו שהטריחו הקב"ה? היא הקשתה והיא תירצה: מושום שהנאתו של הצדיק אברהם אבינו היתה מלקיים מוצות בשלמות וכיון דעיקר המוצה שנוסר נפשו עליה היתה מוצות הכנסת אורחים, והיה אברהם מוטריד אולי עדיין לא קיים המוצה בשלמות אמר לו הקב"ה "לך לך בוארצך" שיהיה נע ונד, ואז ישכיל ויבין ביותר צרכי האורחים הנעים ונדים בנכר...

כיוצא בזה המשיכה האשה ותאמר, אירע לרבינו, שנתנוהו בבית הסוחר לסיבה זו שאז ישכיל ויבין ביתר שאת לקיים מוצות פדיון שבויים שהוא טורח בה כל ימיו, אמרה והלכה לה.

אמר רבינו המואיר עיניים לחברו בעל אור המואיר: תורה זו יכולה שתאמר שרה אנונו בכבודה ובעצמה.

הרה"ק מרדכי זצ"ל בעת ברחו מרוסיא לסאדיגורא, המשיכו נציגי שלטונות רוסיא להתנכל לו ולבקש שיחזירוהו לרוסיא, ויעצוהו מקורביו לשנות שם משפחתו, ואז יוכלו לומר שהוא איננו האיש שהם מחפשים אחריו, ולא הסכים הרה"ק לזה, באמרו: בברחי מושם נתקיים בי ענין גלות, לאברהם אבינו ע"ה אמר הקב"ה (בראשית ט, א) לך לך בוארצך כוונתך ומובית אביך, "בוארצך וכוונתך" נתקיים גם בי, אך ללכת "טובית אביך" יכול היה רק אברהם אבינו, שאביו היה תרח, אבל אני, אבי היה רבי שלום, ומאב כזה אני יכול ללכת (כי את שם המשפחה "פרידמאן" שפירושו "איש שלום" בחר לו הרה"ק מרדכי על שם אביו הרר"ש זע"א). (פנתי"ה הגה"ח רבי אליהו לרנן ז"ל "קובץ שפתי צדיקים") (זכרונם לברכה)

(זכרונם לברכה)

ואעשך לגוי גדול בו והיה ברכה. ואברכה בזבך ובקלכלך אאור * (יב, ב-ג).

ולכאורה יש לדקדק דאלל הצרכה נאמר ואצרכה בו ואכל הקללה נאמר המלות צהיפך והיה לו לומר גם כן ואאור מקללך.

וג"ל דהנה הצדיק אשר מקדש ומטהר עצמו נעשה הוא בעצמו צרכה דהיינו צריכה עליונה להשפיע לכל. אך אותם הרוצים לקבל השפעה על ידי הצדיק צריכים להסכים עם הצדיק ואז הם ממילא מתצרכים בשפע רב.

אבל מי שאינו מסכים עם הצדיק צודאי לזה בלתי אפשרי שישפיע לו ההשפעה על ידי הצדיק וזהו והיה צרכה דהיינו שאתה בעצמך תהיה צריכה להשפיע. ואצרכה מצרכך רוצה לומר מיד אותו שסכים עמך אצרך אותו כי הכל הוא מוכן כנ"ל שהצדיק הוא הצרכה עצמה וזהו כמו מצרכך פירוש מהצריכה שלך.

ומקללך אאור פירוש אבל הקללה אינו צאה ממילא כמו הצרכה רק אחר מעשה עד שאאור אותו אחר קללתך.

וזהו טוב עשית עם עצדך פירוש הטוב דהיינו ההשפעת נתת ציד עצדך שהוא המשפיע לכל העולם כנ"ל רק באופן ה' כדצרך דהיינו שיסכימו עמו הכל ויאמרו כולם על הצדיק שה' מסכים כדצרך ואז כולם נשפעים על ידי הצדיק בשפע רב וצרכה * :

(נועם אלימלך)

או יאמר לך לך כו'

דהנה הצדיק שהוא יודע שהוא משפיע ומחמת זה הוא רוצה לפעמים להשפיע לקרוביו ולתלמידיו אבל באמת רצונו של השם יתברך שלא יעלה על מחשבתו כלל שהוא משפיע רק שיעבוד השם יתברך ברוך הוא בשלימות והשפע ממילא צא. וזהו ויאמר כו' לך מארצך כו' רוצה לומר שלא יעלה במחשבתך כלל דבר הנוגע לארצך כו' רק אל הארץ אשר ארצך. רוצה לומר שכל עבודתך יהיה רק אל הארץ העליונה והשפע ממילא יצא וק"ל:

(נועם אלימלך)

ואעשך לגוי גדול ואברכה וזבך וגו' (יב, ב)

ידוע פירוש המופלא של הרה"ק ר' שמשון מאוטטרופלא ז"ע על צרכת ה' לאצרכה ו"אעשך לגוי גדול ואצרכך ואגדלה שמך והיה צרכה" ופירש רש"י "ואעשך לגוי גדול זה שאומרים אלוקי אצרכה, ואצרכך זה שאומרים אלוקי יצחק ואגדלה שמך זה שאומרים אלוקי יעקב, יכול יהיו חותמים כולם ת"ל והיה צרכה צך חותמין ולא צהם.

ואמר כי לפני ציאת משיח נצטוו צעקבות ירידת הדורות מטה מטה אזי עמוד התורה לא יהיה כשלימות, וגם עמוד העבודה הקרבנות אינו שלם כי מפני חטאינו גלינו מארצנו וכו' ואין אנו יכולים לעלות וליראות רפו וצמה נשים צטונונו רק בעמוד גמילות

¹ לעומת זאת מסופר על רבי שמוען וואלף רוטשילד (המכונה 'דער פרנקפורטער רוטשילד') שהיה ידוע בצדקתו והידורו במצוות, ואף מספרים עליו שבכל שנה כתב ספר תורה חדש. גם היה לו מרתף בביתו שבכל לילה היה יורד לערוך בו 'חשבון הנפש', כשביקר במעונו הגה"ק בעל ה'כתב סופר' ז"ע, אמר לו באותו ביקור: רואה אני שאת כל דברי התורה אתה מקיים מלבד פסוק אחד (דברים לב, טו) "וישמען ישורון ויבעטו"....

² ידוע שהרה"ק בעל האהבת ישראל מויוניץ ז"ע היה נוהג לברך אנשים שיזכו לשיבה טובה, ואף אנשים צעירים בידך כן, וביאר שכונתו בברכתו לרמוז בר"ת "ש"פע בר"כה הצלחה ו"הודי (יוד) באמצע", כלומר שתהיה היהדות בריח תיכון ועמוד תורן לברכות השפע וההצלחה, ולא חלילה להיפך.

³ משמו של הרה"ק רבי דוד משה מטשורטקוב ז"ע אומרים, "הדיוט" בני' 34 כמנין "ידיד", כי ידידו של אדם יכול להשפיע עליו בברכתו ואין להקל בה ראש.

חסדים שישאר לנו לפליטה לטובה וצויות הצדקה והחסד נוכל להמשיך את הגאולה השלימה,

וע"ז הכוונה ציאר "יכול יהיו חותמים כולם" כלומר בעקבותיה דמשיח כאשר נעמוד בעת חתימת הגלות יכול יהיו חותמים צויות כולם בכל ג' העמודים, המרמזים כנודע על ג' האצות, אצרהם רחימא כנגד עמוד החסד, יצחק עקידא כנגד עמוד העבודה, ויעקב שלימא עליו נאמר חתן "אמת" ליעקב כנגד התורה, ע"כ אמר הקצ"ה "צך חותמין ולא צהם" כלומר צך באצרהם שמדתך חסד צויות זה בלבד ייטב לנו החתימה, ולמרות שפלות הדור נזכה ע"י החסד להמשיך את ישועת ה' וצא לציין גואל.

(כ"ק מנין אדמו"ר הגה"ק מלאנו שליט"א, "בחצרות החיים")

והיה ברכה (יב, ב).

פירש"י צך חותמין. פי' שהשי"ת מנהיג עולמו בחסד, ואף שיצ דברים שנראים לנו שאינם ממידת החסד, עם כל זה החסד גנוז וסתום בהם. אך אח"כ כשנתגלה החסד מצינים למפרע שהכל היה בצחינת חסד רק שלא היה החסד נראה, נמצא שסוף כל דברי תפילתו וחותמו חסד, למשל אם אדם חולה ונתרפא וכן כל הרעות סופם חסד, וזהו שאמרו צך חותמין, סוף וחותם כל דבר הוא בחסד.

(ורע קודש)

ואעשך לגוי גדול וגו' והיה ברכה (יב, ב).

קרי ציה צריכה מה צריכה זו מטהרת את הטמאים אף את מקרב רחוקים ומטהרם לאציהם שצממים (צרי' פרשה לג, יא), צספר 'כנסת יחזקאל' מציא הרה"ק רבי יחזקאל מדעש ז"ע לפרש דברי המדרש על פי דברי אציו הרה"ק ר' משה מדעש ז"ע שאמר לצאר דברי הגמ' צמגילה (טו). "אל תהי צרכת הדיוט קלה צעיניך" דצרכה לעשירות אינו תמיד לטובה האדם ופעמים שאף מוסיקה לו, שכן העשיר לפעמים שוכח את ה' אלוקיו וכמו שכתוב (דברים ט, יד) "ורם לצבך ושכחת את ה' אלוקיך", ויקיים 'צדידור רצ' את הפסוק (שם לב, טו) "וישמען ישורון ויבעטו"¹, ולכן כאשר הצדיק המצרך את ישראל צעושר יוסף לצרכם שיזכו ליראת שמים טהורה כדי שחלילה לא תזוח דעת המתצרך².

וזהו כוונת דברי הגמרא "אל תהי צרכת הדיוט קלה צעיניך"³, שאפילו צרכה פשוטה כעשירות [כי מפרש 'הדיוט' מלשון פשוטה], לא תהא קלה צעיני המצרך כיון שא"ל לדעת תולדותיה, ועל כפני המצרך מוטל חוב קדוש להוסיף ולהעמיר למען לא תהא לו צרכתו למכשול, שהשפע לא יגרום לו ליפול ממדרגותיו אלא אדרבה יהיו לו לסעד ולעזר צעבודת ה'⁴.

ואף אצרהם אציו שהצרכות היו מקורות צידו רצה שלא תהא תקלה ע"י צרכותיו ולכן "קרא לו צריכה" היינו שבו צומן שהשפיע חסדים ורחמים לצרכת העושר דאג גם לקרב את המתצרך לאציו שצממים להשפיעו שפע קודש יחד עם שפעת המנון כדי שלא תהא צרכה

⁴ וראה להלן בפרשתן עה"פ (יג, יא) "ויברר לו לוט את כל ככר הירדן וגו' ויאהל עד סדום, ואנשי סדום רעים וחטאים לה' מאד" שהארכנו בדברי הרמב"ם אלו. ומוסיף הכנסת יחזקאל דאנ"פ ש"הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים" (ברכות לב, מ"מ) יכול הצדיק לברכו שיזכה להיות יר"ש, על פי מה שכתב הרמב"ם (הל' דעות פ"ק ו' הלכה א) וז"ל: "דרך ברייתו של אדם להיות נמשך בדעותיו ובמעשיו אחר רעיו וחביריו נוהג כמנהג אנשי מדינתו, לפיכך צריך אדם להתחבר לצדיקים ולישב אצל החכמים תמיד כדי שילמוד ממעשיהם, ויתרחק מן הרשעים ההולכים בחשך כדי שלא ילמוד ממעשיהם, הוא ששלמה אומר (משלי יג, ב) "הולך את חכמים יחכם ורוץ כסילים ירוץ", הרי שג"י שהאדם נמצא בסביבה טובה ומתחבר אל אנשים צדיקים וכשו"ם זוכה אף הוא להיות כמותם, וא"כ יכול הצדיק לברך ולבקש שישבב הש"ת שיזכה הלא לגור עם אנשים חסידים ויגרמו שיהא המתברך ירא שמים.

לקללה, וזהו הצרכה שנה קירצ אצרהס אצינו בני אדם וטיהרס לאציהס שצמסיס.

(מפי ספרים וסופרים)

ואברכה בוברכיך ובמקלךך אאור (יב, ג).

ולכאורה מפני מה שינה הלשון, שאכל הצרכה אמר מקודס ואצרכה, ואכל הקללה הקדים ומקללך.

אך נראה שזה ידוע שהצורא צרוך הוא מנרף מחשבה טובה למעשה ולא מחשבה רעה חלילה, ועל זה אמר ואצרכה מצרכך, דהיינו דתיכף ומיד כשתעלה על מחשבו של אדם הטוב לצרך אותך אז אצרך אותה מחשבה למעשה, ויהיה צעיני כאילו קיס המצוה הזאת ואז אצרך אותו תיכף ומיד, כדי שיהיה כלי מוכן לקבל הצרכה ואז יצרך אותך. אכל ומקללך אאר, היינו שאחר שקילל אותך אז אקלל אותו, אכל אס יהיה צמחשבה לקלל אותו אז לא אקלל אותו והצן.

(קדושם לו')

ויכך אברם כאשר דבר אכיו ה' ויכך אותו לוט וגו' (יב, ד). יש לדקדק למאי נפקא מינה פרט הכתוב שהלך איתו לוט ומה מרומנו צוה. ונראה לומר על פי הצחות, כי אצרהס אצינו ע"ה עיקר תשוקתו היה לעשות רצון ה' יצברך, והגס שהצטיחו הקצ"ה צצרכות גשמיות, לא שס ליצו כלל וכלל להצטחת הצרכות, רק הלך עבור כי ציוהו ה'.

אמנם לוט למה רץ ועל מה רץ, רק בצביל ששמע שהצטיח הקצ"ה לאצרהס הצרכות צממון וצצנים וצסס, ואולי יצברך גס הוא לכן הלך עמו וכן היה שנתצרך בצביל אצרהס.

וזהו ויכך אצרם כאשר דבר אליו ה', רצה לומר לקיים מצוה צוראו, ויכך אצמו לוט כדי שיתצרך אצמו, וק"ל.

(מאור ושמש)

ויכך לבוסעיו וגו' (יג, ג).

שמעתי צסס הר"ר יחזקאל מקומזיר ז"ל על מה שפירש"י ז"ל על אצע"ה צצורתו פרע הקפותיו דלפי הפשוט אין להצין איך שאצע"ה נסע לדרך צמקוס שאין מכירין אותו צלא מעות ומונות וגס צכל הדרך אשר עבר דרך סס היו כולס מלווין לו מעות ומונות וכי היו מכירים אותו אס הוא איש נאמן.

ואמר הענין צעת שהי' אצרהס אצינו ע"ה נוסע ממקוס למקוס וצכל המקומות אשר עבר דרך סס, הי' לוועק ומכריו שד' הוא אלהיס צצמיס וצארך והי' מכניס הרצה אנשים תחת כנפי השכינה, אך הי' אנשים צלא היו מאמינים צו צאמרס שאס הי' אמת כצצריו א"כ איך אצע"ה שהוא צאמת עבד נאמן להשי"ת והוא מוצתר שצדורו יהי' נע ונד צארך לא לו ומהרואי שאיש כזה אשר הוא צאמת עבד נאמן להשי"ת, שיהי' יושצ צמקומו צמנותה צצכודו של עולס וצעושר,

אלא אחר שהי' לו נס צמנרס עם שרה אצמו אשר נלקחה צית פרעה וינגע ד' נגעים גדולים וכו', דצר זה נתפרסס צכל המקומות הקרובים והרחוקים, ועמה הי' כולס מאמינים שאצע"ה הוא עבד נאמן להשי"ת, וזה ענין צצורתו פרע הקפותיו פרע הוא ענין התגלות, הקפותיו מה שהי' מקודס צהסתר, צעת צצורתו הי' מראה לכל שהשי"ת הוא אלהיס צצמיס וצארך, והצן:

(שיח שרפי קודש)

אם השבאל ואימנה ואם הימין ואשבאילה (יג, ט).

ר' שלמה מזווארניץ פ"א לקח ברכת פרידה מרבו הרר"ב, ואז בעת הזאת הי' נכד אחד של הה"ק הנ"ל חולה ר"ל ואמר לו הרר"ב, שלמה, התפלל על נכדי שישלח לו הש"י רפואה שלימה ונזדעזע האישה הנ"ל כוי אנכי שאתפלל בעד נכד ארמו"ר,

השיבו הה"ק הרר"ב זצ"ל כאשר נופל אדם ברשת היצעה"ר וחטא ויתחרט וירצה לשוב להבוית"ש מוצי"ר היצעה"ר להיפוך שדי קנא ונוקם וגם אם ירחץ בנחלי דמועה הבוית"ש לא ישא לפשעו ע"כ עכ"פ ילך בשרירות לבו בעוה"ז, ע"כ צריך האדם לומר לו אם השבאל במידת הדין שא"א לשוב לו ית' אז אני מואמין שהוא רחום וחנן ואימנה, ולהיפוך אם יפתוהו הימין, חטא ודי' מוחל לך, אז ואשבאילה תדע כי לא ינקה די' וז"ש וחסר שטן מלפנינו ומאחרינו והצן:

(שיח שרפי קודש)

ויאמר אברם ה' אלקים בזה תתן לי ואנכי הוכך ערירי ובן בושק ביתי הוא דבושק אכיעזר וגו'. (טו, ב).

פירש"י על מילת דמשק □ דולה ומסקה מתורת רצו לאחרים, ולכאורה קשה לאיזה ענין הזכיר אצרהס צהתנלותו לפני השי"ת 'וצן משק ציתי הוא דמשק אליעזר', כי לפי דרשת הגמרא הוא דצרי שצח לאליעזר והיה די צאמרו 'מה תתן לי וצן משק ציתי הוא יורש אומי'.

ע"כ נראה שצצרי חז"ל צגמרא הנ"ל רמו על ענין אחר שצריך לידע ולהודיע לצני אדם המתחצרים אצ ענמס לצדיקים צלא ילמדו אצ ענמס לעשות כמנועותיהס והנהגותיהס כמנות אנשים מלומדה, היינו מפני שהצדיק עושה קך, קך יעשה גס הוא, כי זהו לא טוב, רק שילמד לעשות כפי שכלו צאמת לאמיתו לעבוד אצ השי"ת צלצ נכון. וזהו שאמר אצרהס אצינו: וצן משק ציתי הוא דמשק אליעזר, שדולה ומסקה מתורת רצו לאחרים, פ"י שלומד אותס לעשות מנות אנשים מלומדה, לעשות מה שצבו עושה וזה לא טוב, והשיצ לו השי"ת לא יירשך זה כי אס אשר לא ממעיך הוא ירשך, ועדיין היה אצרהס ירא שגס יוצא חלציו יעשו מנות אנשים מלומדה צלא לצ נצון.

על כן אמר לו הצט השמימה וספור הכוכבים כה יהיה זרעך, פ"י דוגמת הכוכבים שהס צעלי שכל דכתיב (דניאל יב, ג) ומשכילים יזיירו כוזהר הרקיע ומצדיק ישיעצדו אצ ה' כל אחד כפי שכלו ולא יעשו מנות אנשים מלומדה הכל צאמת.

(מאור ושמש)

בזה תתן לי ואנכי הוכך ערירי ובן בושק ביתי הוא דבושק אכיעזר וגו'. (טו, ב).

וצרש"י דמשק □ דולה ומסקה מתורת רצו לאחרים. ומקשים העולס הלא אצרהס אצינו התנלל צוה לפני השי"ת, שאין לו צן לירש אותו רק עבדו 'דמשק', ואס כפירש"י שהיה דולה ומסקה מתורת רצו לאחרים, א"כ הוא תלמידו מוצחק והרי הוא כצנו.

תירך הרה"ק רצי פנחס מנחס אצד"ק פילץ צעל השפתי צדיק, שאצרהס אצינו היה רצה שיאחר ממנו זרע, צן שידריך ישראל לעצודת השי"ת, ולחדש דרך חדש כפי הזמן, כמו שראינו שכל צדיק יש לו דרך צפני ענמו, והצדיקים הממלאים מקוס אציהס אין מדריכים אצ העולס צאופן שהנהיג אציהס הק', רק ידריכים כפי הזמן וכפי ראות עיניהס להנהגת ישראל.

וזהו הפירוש 'דמשק אליעזר' שלא היה מחדש שום דבר מעמנו, רק דולה ומשקה מתורת רבו לאחרים, ואזרהם אצנו היה רונה שיעמוד תחתיו בן שחדש מעמנו ויוסיף על תורתו כמו שהיה נחמת שלחם אצנו ע"ה הי לו דרך חדש בעבודת ה'.

(שיח שלפי קודש)

והאמין בה' ויוזשבה לו צדקה (טו, ו)

וז"ש באברהם והאמין בה' ויחשבה לו צדקה, כי מזה שהפיל עצמו לכבשן האש [לא נחשב לצדקה], רק מזה שאמר לו כשהיה בן תשעים שנה שיהיו לו בנים, זהו אמונה, וכוחות זה באו בנים

(אמרי פנחס קאריץ, אות תס"ו)

אשה מרת נפש חשוכת בנים באה אל ר' פנחס מוקאריץ שיברכה בזרעא חייא וקיימא, ואמר לה שהיא עקרה בטבעה וא"י שוליד, וענתה לפני הלא הבורא יתברך מוחתית בשר ברא אשה, היפלא הימנו לעשות מאשה עקרה בת בנים... ואמר לה שבדיבורים אלו נושעה כבר.

(מאמר מרדכי סלונים, דף ל')

פעם נכנס אחד להרה"ק ר' יצחק מוסקוויא זצוק"ל בבקשה שיברכו בזרע של קיימא, שלחו הרה"ק ר' יצחק יבקש מבנו הרה"ק ר' אברהם יהושע העשיל זצ"ל שהוא לומד תורה לשמוה. בעת ההוא זקוק היה הרק רבי יהושע העשיל זצ"ל לסכום כסף גדול לרכוש זוג תפילין עבור אחד מבניו שעמד ליכנס לעול המנוחות, זוג התפילין שנכתבו ע"י סופרו של הבעש"ט הק', כשנכנס יהודי הנ"ל להרה"ק רבי אברהם יהושע העשיל ובפיו בקשתו אמר לו הרה"ק שיתן לו הסכום הדרוש עבור התפילין ויושע. היהודי הסכים, והרה"ק הבטיח לו זרע של קיימא. כששמוע אביו הק' מזה שאלו על זאת, השיב: הרי כתיב והיו לטוטפ בן, אם נותנים נועות עבור תפילין זוכים לבן, וכן היה שנושע בזרע של קיימא.

(ילקוט מאורי אור סקוריא)

נועשה באחד שבא אל המגיד הגדול זצ"ל ואמר, רבי הבטיחו לי בן, ויען, התחת אלוקים אני, התפלל להי' ויושיע אותך. ענה האיש, כבר התפללתי ולא הועילה תפילתי, אמר לו המגיד אם כן יותר טוב שתבקש מומני ללמוד להתפלל, ולא תצטרך לבוא אלי. האיש יצא בשברון לב ובכה, שאלו אחר כך את המגיד מדוע לא הבטיח את האיש להתפלל בעדו כתשובותיו לשאר אנשים, ויען, אם בא איש לפני והוא סומך על השי"ת רק מבקש מומני שאתפלל בעדו מתוך האמונה שתפילתי מקובל יותר, אני מבטיח לו למלאות בקשתו, אולם האיש הזה סמך לגמרי עלי, לכן עניתיו באופן שייתאש מומני ויסמוך לגמרי על השי"ת, ומובטחני שיושע א"י.

(אהלי יעקב הוסיאטין פרי וינא)

פ"א בשעה שתים בלילה דיבר זקני הגאון מוהר"ש סופר מוערלוי זצ"ל על עצמו, ואמר אינני כלום, איני יכול כלום [איך בין גארינישט איד קען גארינישט] אמרה לו הרבנית, הנך אמר שאינך כלום ואין אתה יכול כלום, הלא אנשים באים פה להושיע ונושעים. ענה לה זקני, מזה שנושעים אצל הצדיק אינו בשביל שהוא צדיק רק בשביל האמונה שהיהודי מאמין שיושע אצל הצדיק. באים לכאן ורואים יהודי זקן וחלש עם זקן לבן וארוך, בנו של הכתב סופר הקדוש, חושבים שאני צדיק, מאמינים ובוז נושעים. דיבורים הנ"ל אמר בכתיקות ובפשטות נפלאה שא"א לתאר.

והנשיך ואמר, שאל החוזה הקדוש מלובלין זצ"ל בא איש אי שיעברו עליו כמה שנים מוחתנתו וטרם זכה לזש"ק, וביקש מוחתנתו הק' שיושע, החוזה ברך אותו ולשנה נושע בבן זכר, ובא שוב ללובלין לקבל מוחתנתו ברכת מו"ט, מוצא שם איש אחד שג"כ היה זקוק לישועה, וכששמוע הלא מומני שנתברך מוהרבי ונושע, רץ תיכף אל החוזה וקבל לפניו באמרו, הנני בא להרבי כבר זה י"ג שנים ועדיין לא נושעת, ואיש הזה בא פ"א וכבר נושע, ציוהו החוזה לקרוא להאיש שיכנס, כשנכנס שאל אתו האיד הגעת אלי, ענה האיש, רבי, אני איש עני ואין לי כלום ולא היה לי כסף לבוא

לכאן, אספתי לאט לאט פרוטה לפרוטה עד שהשגתי כל הסכום והגעתי לכשהרבי בירך אותי אשתקד, וחזרתי לביתי קניתי בדרך כל מה שצריכין לתניוק, כי בעירי אין דברים כאלו במוצא, ועכשיו נולד הבן זכר ובאתי לקבל ברכת מו"ט. פנה החוזה אל האיש השני ואמר, בשביל זה נושע כי בא אלי והיה לו אמונה חזקה שיושע, אבל אתה אינך בא אלי, אלא יש בלובלין כל שנה יאר-מארק והנך בא לכאן כדי לקנות סחורה, והנך יודע שאשתך תשאלך אם היית אצל הרבי לכך הנך בא אלי ואתה נותן לי חנוש רייניש, וע"כ לא נושעת.

(שיח זקנים ח"ד עמי קני"א)

וירד העיט על הפגרים, (טו, יא)

עו"ל על פי מועשה שימועתני כומון זצוק"ל שסיפר הגה"ק מוה"ר שלום מוקאנינקע זצוק"ל לפני כורן הגה"ק מוה"ר שלום מבעלזא זצוק"ל ששמוע מתלמיד הבעש"ט זצוק"ל ז"ע, אשר היה מלך אחד, שהיה לו צפור שלמדו אותו לדבר עם השרים, והיה מדבר עמוהם ופ"א בא הציד של המלך גם כן ודבר עם המלך וכאשר שמוע הצפור שזהו הציד אזי אמר הצפור להציד שמבקשו כאשר יבוא להיער יאמר לחבריו הצפורים, אשר הצפור של המלך גם כן מבקש ליצאת לחירות ולהיות עמוהם ביחד, והבטיחהו הציד לומר זאת בשדה לפני הצפורים.

ויהי כאשר בא להשדה ליצוד ציד, קיים הבטחתו ואמר זאת לפני הצפורים. ואחר כך צד צפור והניחו בהכלי שלו והלך לדרכו ופתאום ראה אשר הצפור הניצוד הפיל ראשו כמות, ולקחו לראות אם הוא מות וראה שהוא כמות והשליכו כי הוא לא הביא להמלך רק צפרים חיים. וכאשר השליכו אזי פרח הצפור, והבין שהצפור עשה זאת בערמוה, וכאשר בא לבית המלך סיפר לפני המלך והשרים מזה ששמוע עמו הצפור. וגם הצפור של המלך שמוע זאת, ואחרי עבור איזה ימים פתאום ראו אשר הצפור של המלך שוכב כחולה, וניסו ליתן לו רפואות ולא הועיל ונפל כמות והשליכו אותו החוזה, ופרח מושם.

ואמר הגה"ק מבעלזא דזהו סוד נפ"א שכתב בזה"ק ס"פ בנודבר כידוע ע"ן שם,

זה פירוש הפסוק ואת הנפסוק לא צמר ופירש"י דהנפסוק הוא ישראל, רמו שהיה ישראל קיימין לעולם, ופירש הכמוז הטעם האיד ישראל קיימין, וירד העיט, היינו ישראל, על הפגרים, שעושין את עצמן כפגרים מתים נפילת אפיס כדליתא בזה"ק, וכעודא של הנפסוק של המלך הנ"ל, וישז אותם אצרים, כטעם ישלח דברו וירפאם (מהילס ק"ו) דעל ידי הזכות של נפילת אפיס המשך אצרים להם רפואה וישועה, וכמו שהנפסוק של המלך ניזול על ידי ששמוע עצמו כמת קן ישראל על ידי שעושין עצמן כמתים נפילת אפיס, יגאל אותנו הקב"ה גאולה שלימה, וזהו וישז אותם לשון הפרחה כפרש"י שיפריסם מהגלות צמהרה אכ"ר

(מקל יחמק)

ויאמר אברהם וגו' לו ישמעאל יזיה לפניך (יו, יז)

וצרש"י □ ימיה ציראתך. ומקשים העולם אם אצרהם התפלל על יראת שמים, מה היא אפוא המשוזה "ולישמעאל שמעתך הנה צרתי אותו והפריתי אותו" שישמעאל יהיה גדול ועלום, הרי לא לזה אצרהם התפלל. אלא הציאור צוה, שאליצא דלמת ליראת שמים לא מועילה תפילה, כי "הכל צדי שמים חוץ מיראת שמים" (נרכות ג:): ולא על יראה גופא אצרהם התפלל, אלא על התנאים והאפשרויות שיוכל להיות ירא שמים, שתהיה לו פרנסה ושלח תהיינה לו לאגות אחרות, על זה צאה המשוזה "ולישמעאל שמעתך וגו'" חסן לו האמצעים וההזדמנויות ליראת שמים.

(הרה"ק רבי צרוך מגאללין זצ"ל)

הרה"ק רבי צבי הירש מטשארטקוב זי"ע

ת"מ - ט"ו חשון תקי"ד

כי ראיתי בעיני שבא מבית התפילה עם שני מלאכי השרת המלויים
אותו. עכ"ל.

(שמן הטוב)

(ומסיים שם האבד"ק שיטאווא את מכתבו). ושמעתי מאבותי ומאנשים
נאמנים, אשר אחר כך היה אהבה עזה בין זקנינו הקדוש (רבי צבי
הירש מטשארטקוב) ובין הבעש"ט ז"ל.

ועוד שמעתי אשר בעת שהבעש"ט עקר דירתו ממדינת קיסר ירום הודו
למדינת רוסיא, אמר, שבמדינת קיסר ירום הודו הוא מניח צדיק גדול
שהוא גברא דכוותיה, ואמר זה על זקנינו הקדוש, שהוא נשאר
בטשארטקוב במדינת קיסר ירום הודו.

ועוד שמעתי בעיר טשארטקוב בעת היותי שם, שמספרים אנשי העיר
נוראות גדולות ונפלאות מקדושת זקנינו זי"ע. (ע"כ משאר בשרי הרה"ג
בעל מנחת שבת הנ"ל).

(שמן הטוב)

העולה מכללות דברינו למשרי קטריין ולהתיר העגונה העלובה הזאת,
אבל שלא לסמוך עלי כלל, אם לא בהסכמת "שלשה עמודי עולם",
ה"ה כבוד דודי הרב הגאון מוהר"ר יצחק סג"ל אב"ד לבוב, ו"כבוד הרב
המאור הגדול המפורסם מ' צבי הירש סג"ל אב"ד דק"ק
טשארטקוב", וכבוד הרב המאה"ג המפורסם מו"ה ליב אב"ד ומ"ץ דק"ק
סטאניסלאב, אם הם יתנו מהודם על דברי ויטכמו להתיר בין מטעמא
דידי ובין מטעמים אחרים, גם אני אהיה סניף לאריות, "אחרי שבטוח
אני בהם שדעתם לשם שמים" ואם יתירו לא ירצו מזה שום הנאת
ממון [וכו'], והגדולים שבדור המה יתנו עדיהן ויצדיקו הדברים אם
ייתב בעיניהם.

(שר"ת נודע ביהודה, מהר"ק אבה"ע סימן כ"ט)

עוד כתב האבד"ק טשארטקוב הנ"ל: מנהג זוגתו הרבנית ע"ה היתה,
שהיא בעצמה הושיטה לו בכל בוקר השכם החמין, ובעת חוליה אשר
בה מתה, קראה להמשרתת אשר על ביתה, וביקשה ממנה כי היא
תהיה ממלאת מקומה, וטרם שתושיט החמין תביטה בין חרכי החלון,
אשר דרך שם היו מקריבין המאכל והחמין מבית המבשלות למקום
הרב, אם תראה רק איש אחד תושיטה רק כוס אחד, אם תראה שני
אנשים תושיטה שתי כוסות.

פעם אחת ראתה דרך החלון כי הוא ועוד אחד יושבים על השולחן,
הכינה וגם מיהרה להושיט שתי כוסות, ושאל אותה אחר כך: "מה זה
היה היום מיומים כי הקרבת לפני שתי כוסות?" ותספר לו צוואת
גבירתה הרבנית ע"ה, וכי היום ראתה עמו עוד אחד.

ויען הרה"ק בענות צדקו: "אם כן למה זה אנכי משתמש במשרתת
כזאת, כי צדיקת היא אם זכתה לראות זאת". ולא חפץ עוד בשימושה.
אכן היא בכתה ותתחנן לו, שיתן לה רשות גם לימים הבאים לשמש
אותו צדיק, והבטיח לה שיתן לה כל די ספוקה בביתו כל ימי חייה, רק
באופן שמלאכתה תהיה רק בדברים קלים, דברים של מה בכך, היינו
להכין לפניו בדים לבנים בכל ערב שבת קודש, וכדומה.

(שמן הטוב)

וכן שמעתי יסופר מהרה"ק אדמו"ר משינאווא שאמר על אביו [של
הרבי ר' שמעלקא] הרה"ק רבי ז"ל מטשארטקוב, בזה הלשון, שהיה
קודש קדשים, והיה מתענה משבת לשבת, עד שהיו לו ב' בניו [הרבי ר'
שמעלקא, והרבי ר' פנחס בעל הפלאה]

(שמן הטוב)

רבינו הרה"ק רבי צבי הירש מטשארטקוב זי"ע, נולד בשנת ת"מ לאביו
הרה"ק רבי מאיר הלוי [המהר"ם מטיקטין] זי"ע. (שעליו העיד הבעש"ט הק'
שראוי שתשרה שכניה עליו, אלא שאין הדור ראוי לכך).

מפורסם לאיש קדוש, גאון ומקובל גדול, שהגה"ק ה"נודע ביהודה מעיד
עליו, שהינו מעמודי העולם ומהגדולים שבדור. והבעש"ט כשעקר
דירתו ממדינת קיר"ה למדינת רוסיא, אמר על רבינו, שבמדינת קיר"ה
הוא מניח צדיק גדול שהוא גברא דכוותיה.

כתחילה כיהן כאב"ד זאברייב, ובשנת תפ"ו נתקבל לאב"ד טשארטקוב
שם שימש ברבנות עד יום פטירתו,

כתחילה התנגד לבעש"ט [אך לא השתתף בפעילות ההתנגדות] ואחר
מעשה [שמוכא להלן באריכות] שהיה נתקרב מאוד אל הבעש"ט הק'.

אביהם של האחים הקדושים, הרה"ק הרבי ר' שמעלקא זי"ע ואחיו
הרה"ק רבי פנחס בעל הפלאה זי"ע. שנולדו לו אחרי חמש עשרה
שנים מיום חתונתו וע"י עצה שקיבל מהעש"ט הק', [ומוכא להלן
באריכות].

נלב"ע ט"ו חשון תקי"ד ומנו"כ שם בטשארטקוב

זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

הרה"ק רבי צבי מטשארטקוב זצלה"ה בהרה"ק רבי מאיר מטיקטין
זצלה"ה, היה נוהג לעמוד מנחה בערב שבת קודש כשלוש שעות
רצופות, וכל ליל שבת קודש, היו אביו ואחיו רבי יעקב יוקיל מגלונא
ממתינים עליו בסעודתם.

פעם שאלה הרבנית של רבי מאיר את בעלה, מדוע מתעכב בנו זה
בבית הכנסת יותר ממך ומבנו השני, האם תפלתו ארוכה משלכם,
אמר לה רבי מאיר, דעי כי בנו רבי צבי הינו בעל מקובל גדול, וצריך
להאריך בתפלתו בכדי לכוון את כוונותיו הקדושות, והוא צדיק גדול
מאוד, ולראי, אראה לך את המלאכים שילווחו כשיחזור מבית הכנסת,
כששב רבי צבי מבית הכנסת, נתן הרה"ק רבי מאיר את מטפחתו
לרבנית שתעבירה על עיניה, ואז ראתה את המלאכים שבאו עם בנה
הביתה, ונחה דעתה. (זכרון אשר)

(פניני היולא)

כתב הגאון מוריני שלום גאטמאן נ"י אבד"ק יאס, וכעין זה כתב שאר
בשרי הרה"ג רבי יעקב לאנדא מטשארטקוב הנ"ל: אשר אשתו השניה
של זקני הרבי ר' הירשלי מטשארטקוב, היתה אחותו של הכהן הגדול
רבי חיים ראפפוט אבד"ק לבוב. ופעם אחת נסע הגה"ק רבי חיים
ראפפורט דרך עיר טשארטקוב, ונתאכסן אצל איש אחר, הלכה אצלו
אחותו הרבנית בבקשה כי יסור לביתה, ולא יבייש את בעלה הרב.
והשיב, שהוא הולך בדרך החסידים לכן אנו רוצה לסור לביתו, וגם אין
לו פנאי.

ונסע מהעיר ונשברה העגלה, ובא גשם שוטף בחזקה, והיה מוכרח
לחזור העירה, ונתאכסן על שבת קודש בבית הרה"ק רבי הירשלי.
ובליל שבת קודש אחר התפילה, ערכה הרבנית השולחן לפני הגאון
רבי חיים עם יין וחלות, שלא יצטרך להמתין על בעלה הרבי ר'
הירשלי. ואמר, עוד יש לי פנאי כי צריך ללמוד איזהו ענין, ובלמודו
העמיק בעיון עד לערך חצות לילה, ואז בא הרה"ק הרבי ר' הירשלי
להחדר שלו מעוטף בטלית, וראה הגה"ק רבי חיים כהן מאור פניו, עמד
לפניו, והלך לאחותו ואמר: "דע שאני מתחרט על כל מה שאמרתי לך,

(עוד שם במכתבו של בעל המנחת שבת). עוד שמעתי מפי אדמו"ר וכו' מוריניו (רבי ישראל מטשארטקוב) שיחיה הנ"ל, שסיפר בשבת קודש בעת סעודה שלישית, ביום ט"ו לחודש מרחשון, שאז הוא היארצייט של זקנינו הקדוש הרבי ר' צבי הירש מטשארטקוב.

אשר פעם אחת שבת בטשארטקוב הרב הגה"ק הרבי ר' לוי יצחק הרב מבארדיטשוב בעל קדושת לוי, וזה היה כמה שנים אחר פטירת זקנינו הרבי ר' צבי הירש. ובטשארטקוב יש בית הכנסת אחת קטנה, אשר זקנינו הנ"ל היה דרכו להתפלל שם בחיים חיותו, ועד היום מכונה שם בעיר טשארטקוב הבית הכנסת הנ"ל, בשם "הרבי ר' הירשליס קלייזיל". ובהיות הקדושת לוי שם, התפלל גם הוא בהקלויז הלז.

ושם מתפללים בנוסח אשכנז עד היום, כי כן התפלל זקנינו הנ"ל, ויען אשר הרב מבארדיטשוב היה רגיל להתפלל בנוסח ספרד, לכן התפלל גם אז ב'קלייזיל' הנ"ל בנוסח ספרד כהרגלו. ודרכו היה להתפלל לפני התיבה, והתפלל שם לפני התיבה בנוסח ספרד, ונפלה עליו תרדמה באמצע התפילה, ונרדם שם בעת עמדו לפני התיבה.

ובא אליו בחלום זקנינו הקדוש הרבי ר' צבי הירש, ואמרלו: "האיך יש לך כח לשנות את נוסחי אשכנז, במקום הלזה אשר היה לי כמה יגיעות עד שעשיתי שביל לשמים בנוסח אשכנז" ואז הקיץ הרב קדושת לוי משינתו, ולא התפלל שם עוד לפני התיבה בנוסח ספרד.

ואדמו"ר הרב רבי ישראל מטשארטקוב ששיחיה הנ"ל סיים: אשר מזה יכולים לדעת גדולת הקדוש רבי צבי הירש מטשארטקוב, אשר הרב מבארדיטשוב הנודע בעבודתו, יהיה נרדם לפני העמוד בשביל אשר שינה מנוסחו, עכ"ל.

(שמן הטוב)

(עוד שם במכתבו של בעל מנחת שבת). כתב שאר בשרי הרב ר' שמעקא הלוי הורוויץ מפרעמישלא, בהקדמתו לספר סמיכת משה, וז"ל: זקני הגה"ק מוריניו צבי הירש אבד"ק טשארטקוב אמר קודם הסתלקותו: "כשיהיה ח"ו עת צרה לבניו אזי יבואו על קברו, ויענה להם כמו בחייו". ויש בזה חילוקי דעות, יש אומרים עד ה' דורות, ויש אומרים עד עשרה, ויש אומרים עד דורי דורות.

ובדידי הוה עובדא, שנחליתי אחר חתונתי בקהילת סאניק על רגלי השמאלית, ונפלתי על ערש דוי ביסורים גדולים ומרים עד למאד ר"ל, והייתי מוכרח לשכב על צד אחד, ולא הייתי רשאי לזוז ממקומי מחמת היסורים, והיה כך כמו שלשה חדשים ששכבתי על צד אחד, וכל הדאקטורים נתנו לי יאוש ח"ו.

ויהי כמשלוח חדשים, עבר דרך עיר סאניק לקהילת ליסקא הרה"ק רבי ר' הרש ז"ל מרימנוב, והיה אצלי לבקרני ובירך אותי. ובהחזרה לביתו שבת בקהילת סאניק, ואחר תפילת שחרית בא ג"כ אצלי ובירך אותי. ובאותו שבת היה ג"כ שאר בשרי הרב החסיד היחסן, מוריניו פנחס הלוי איש הורוויץ, הנקרא רבי פנחס ממגרוב, אשר מנוחתו כבוד בארץ הקודש בעיר צפת תובב"א.

וביום ג' אחר שבת קודש, קודם נסיעת רבינו לביתו לקהילת רימנוב, בא פעם שלישית אצלי, ובעת ההיא היה ג"כ אצלי שאר בשרי רבי פנחס הנ"ל, ואמר לרבינו הקדוש (מרימנוב), שזקנינו הרה"ק מוריניו צבי הירש מטשארטקוב אמר לפני הסתלקותו: "כשיהיה לבניו חלילה עת צרה, אזי יבוא על קברו ויענה להם כמו בחיים חיותו" והמשיך רבי פנחס הנ"ל ואמר: ובדידי הוה עובדא שנעשה לי על הלחי 'פיסטיל' ר"ל, ונסעה אימי הרבנית עמי ללבוש להדאקטור הגדול המפורסם ראפפורט, ואמר, שלא תעשה שום רפואה בעולם, כי הוא בחינם. ונתן לי יאוש גדול. ונסעה עמי לקהילת בעלזא להגה"צ מוריניו שלום ז"ל, והצדיק מסתמא בירך אותי, וסיפרה אמי הרבנית את הצוואה של זקנינו הקדוש מטשארטקוב, וכאשר שמע זאת השר שלום פקד עליה שתיסע

תיכף עמי לשם, ובודאי יהיה לי רפואה. ואמי שמרה את פקודת רבינו (מבעלזא), ונסעה עמי תיכף לטשארטקוב, והיינו על קברו.

ותיכף כשחזרנו מבית החיים, התחיל הפיסטיל שעל הלחי להתיבש, וכאשר באתי לביתי לא ניכר שום רושם על הלחי מהפיסטיל- כך סיפר הרב ר' פנחס הנ"ל לרבינו (מרימנוב).

ושאל אותו (רבי פנחס, להרה"ק מרימנוב) מה לעשות, כי איני יכול לנסוע לעצמי. והשיב רבינו הקדוש (מרימנוב): שישלח לשם איש אחד ירא שמים, ויתפלל עבורי, ויאמר שאין אני יכול בעצמי להיות שם, אזי עשה אותי לשליח, ושלוחו של אדם כמותו (ברכות ל"ד ע"ב) ובודאי יהיה לו רפואה. ותיכף שלחו לשם איש אחד ירא שמים, ואמי ז"ל פקדה עליו שתיכף בבואו מבית החיים, יכתוב אגרתבאיזה יום ובאיזה שעה היה.

וביום ג' אחר שבוע זאת שהיה נוסע האיש לטשארטקוב, שבקו והלכו היסורים, והתחלתי לישב תיכף על המיטה אשר לא ניסיתי בזה כמשלוח חדשים, והביאו לי מים חמים לנקות אותי, והלבישו אותי כתונת נקיה, ומיטה נקיה, והלכו כל היסורים תהילה לקל, אבל לא יכולתי עוד לילך, ומוכרח לישב. ואחר כך בא אגרת מהשליח, שביום ג' היינו ביום שהיה לי רפואה, היה בציון של אדוני- זקני ז"ע.

ואחר חג הפסח נסעתי לעיר פעסט להמרחץ, ובעז"ה באתי לביתי שלם בגופי וברפואה שלימה, ומאז ואילך תהילה לקל אין לי שום מיחוש על רגלי, כן יעזור לי השי"ת עוד מהיום והלאה, (עכ"ל בהקדמת ספר סמיכת משה).

וגם אצלינו ראינו תהילה לקל יתברך שמו נפלאות בחולה שבביתנו משך תשעה חדשים, אחר 'אפיראציע' קשה שנעשית בוורשא מגדולי הדאקטורים. וכתב אדוני אבי הגאון מפלונסק שליט"א, אל הרב הגאבד"ק טשארטקוב רבי יעקב לאנדא שיחיה, בבקשה שילך על קברו של זקנינו עם עוד אנשים יראי ה'.

ועברו עוד כשלושה חדשים, ולא נראה שום הטבה. וכתב אאמו"ר שליט"א פעם שנת אל הרב הנ"ל ואחר עבור כחמישה ימים מיום כתיבת המכתב השני, פתאום בפעם אחת הוטב להחולה הטבה גמורה, ממש כמו ממחלה נוראה לשלימות הבריאות שלא בהדרגה כלל, הפלא ופלא.

ואחר עבור עוד שלושה ימים, בא מכתב מהרה"ג (רבי יעקב לאנדא) הנ"ל, אשר איזה חדשים ישב עם אשתו החולנית בווען, ולא השיג כלל המכתב הראשון מאבי שיחיה, ולא שמע בלתי היום אשר עשה בקשת אבי שיחיה, והלכו על קבר זקנינו זצ"ל, ובאותו היום ממש באה רפואה תהילה לקל יתברך שמו, ויהי הדבר לפלא, כנודע לכל בני עירנו.

(שמן הטוב)

כתב שאר בשרי בעל מנחת שבת הנ"ל וז"ל: שמעתי מאנשי אמת מספרים, אשר הרה"ק בעל קדושת לוי היה פעם אחת בעיר פראסקרוב, ואמר לאנשי העיר שהוא רואה אור גדול על הבית עלמין שבעיר הנ"ל, ושאל אותם אם מונח שם על הבית עלמין איזה צדיק. וחשבו לו אנשי העיר כמה גדולים שהיו שם רבנים בשנים שעברו, ואמר הקדושת לוי, אשר מהגדולים הנ"ל אין צריך להיות אור גדול כזה.

ואחר כך אמרו לו אנשי העיר, אשר הרב ר' נחום בן זקנינו הקדוש הרבי ר' צבי הירש מטשארטקוב, הוא מונח שם על הבית עלמין, שהיה רב אב"ד בפראסקרוב, ונפטר בימי עלומיו. וכשמוע הרב מבארדיטשוב שאחד מבני הרה"ק רבי צבי הירש מטשארטקוב מונח שם, אמר: "אם כן נכון הדבר שהוא רואה אור גדול". וכן שמעתי מאנשי פראסקרוב, שיש להם בקבלה איש מפי איש.

(עוד שם). עוד שמעתי מספרים, אשר הרה"ק רבי מאטלי מטשערנאביל היה פעם אחת בעיר פראסקוב, בעת שהיה החולי רע ר"ל בעולם. ובאו אנשי העיר להרה"ק הנ"ל שיבקש רחמים שישקוט המגיפה, והשיב להם: "הלא יש על הבית החיים שלכם הצדיק הגדול הרבי ר' נחום הנ"ל, לכו על קברו לבקשו על הדבר הזה". וכן עשו, והמגיפה נעצרה. (שמן הטוב)

(עוד שם). עוד שמעתי מפי אדמו"ר הקדוש מורינו ישראל מטשארטקוב שליט"א, שסיפר גם כן אז בעת סעודה שלישיית הנ"ל, אשר בעת שהקדוש הרבי ר' ישראל בעש"ט זצ"ל, התחיל להתנוצץ ולהתפרסם בעולם ברוב אותותיו ומופתיו שעשה, אז היה מקום דירתו ומושבו בער טאסט שקורין טלוסט, הסמוכה לעיר טשארטקוב, וזה היה בעת היות זקנינו הקדוש הרב ר' צבי הירש אב"ד בטשארטקוב והגליל. ובמדינת קיסר ירום הודו נקרא גליל 'קרייז', והעיר טלאסט היא שייכא ג"כ לגליל טשארטקוב, ובימים הקדמונים היה כח מטעם הממשלה ביד ה'קרייז רב' על כל היהודים אנשי הקרייז, לעשות בהם כרצונם.

והנה אז בעת תחילת התפרסמותו של הבעש"ט, היו כמה גאונים מגאוני הדור אשר התרעמו על דרך הבעש"ט, אך זקנינו הקדוש רבי צבי הירש לא דיבר עליו מאומה. ופעם אחת בלילה נזכר זקנינו הקדוש רבי צבי הירש בשאלה אחת ש"נ שהורה באותו יום, ועלה בדעתו שהורה שלא כדין תורה, וטיהר את הטמא, ודבר זה היה לאחר חצי הלילה לאחר כבר נעשה מעשה ע"פ הוראתו שהורה ביום. ויצר לו מאד על אשר אירע לו מכשול כזה, והתחיל לפשפש במעשיו ולא מצא שום חטא קל, אפילו נדנוד חטא בעצמו.

והתחיל להרהר במחשבתו: "אולי זהו חטא שלו באשר כל גדולי הזמן מתרעמים על דרך הבעש"ט, אך שאינן להם כח לעשות לו מאומה יען שאינו דר בגליל שלהם. אבל הוא שיש לו כח לגרשו משם, יען שהוא דר בגליל שלו, ויוכל להיות כי עבור זה שאינו מגרשו מער טלוסט, אירע לו מכשול כזה". ועלה בדעתו ליסע במכוון לעיר טלוסט, כדי לגרש בכח הממשלה את הבעש"ט מעיר הנ"ל. וכן היה שנסע לעיר טלוסט, והלך בעצמו לבית הבעש"ט.

ויהי כבואו לביתו, מצא שם שתי נשים עגונות עומדות שם בבית, והבעש"ט לא היה אז בבית כי יצא לבית הכסא. והמתין זקנינו עד שבא הבעש"ט, ורחץ ידיו, והשיב להשתי נשים שבעלה של זו הוא בעיר פלונית ובעלה של זו הוא בעיר פלונית. ואחר כך נתן שלום לזקנינו הקדוש ואמר לו: "ברוך הבא הרב מטשארטקוב, מפני מה אתם דואגים כל כך, הלא יפה טיהרתם ויפה הוריתם, וכהוראתכם מבואר בהדיא בפוסק פלוני".

וכאשר שמע זקנינו את דברי הבעש"ט הנאמרים ברוח הקודש, שאל אותו: "מפני מה נכנסתם לבית הכסא טרם אמרתם תשובה להנשים היכן בעליהן?" והשיב לו הבעש"ט: שבעת היותו במקום נקי וטהור, העינים רואות בעולמות עליונים ובמקומות גבוהים, וכשיצטרך להביט בעיניו במקומות השפלים ובעולמות התחתונים, ולחפש איזה אדם בעולם התחתון, אזי מוכרח ליכנס לבית הכסא, ששם לא יוכל להביט בעולמות העליונים, ואז הוא מביט בעולם התחתון מסוף העולם ועד סופו, ועל ידי זה מצא את בעליהן של הנשים הנ"ל. וכראות זקנינו הקדוש את גודל קדושת הבעש"ט, לא עשה לו מאומה, ונסע לביתו. כל זה שמעתי מפי אדמו"ר הקדוש רבי ישראל שיחיה מטשארטקוב. (משאר בשרי הרה"ג בעל מנחת שבת הנ"ל).

(שמן הטוב)

ו[בנ"א] כתב שאר בשרי הגאון מוריני יעקב לאנדא שיחיה אבד"ק טשארטקוב, וז"ל: פעם אחת נסע הבעש"ט ז"ל לדרך עירנו טשארטקוב, והיה אז ביום ה' מימי השבוע, ושלח הקדוש רבי צבי הירשלי ז"ל את תלמידו 'הרב ר' איציקיל דער דארער' להקביל את פני הבעש"ט, ובא

אליו בחזרה, ושיבח וקילס את הבעש"ט מאד מאד, ואז ציוה עליו רבו רבי ר' הירש ז"ל, לעכב את הבעל שם בפה על שבת קודש.

וחזר אליו התלמיד, ובקשהו הרבה שישבות בכאן על שבת קודש, אך הבעש"ט לא הסכים. וכאשר רתם העגלון העגלה לשום לדרך פעמיהם, אז הציץ התלמיד רבי איציקיל הנ"ל על העגלה, ובנסעם מעט מהעיר נשתברו האופנים מהעגלה, עד כי הוכרחו לחזור העירה, ואמר הבעש"ט: כי 'הרב ר' איציקיל דער דארער' צווח ומשבר אף עקתי. והיה הבעש"ט כאן משובתי שבת, ולא קיבל את פני הרבי ר' הרש בשבת, ולא ראו את עצמם זה את זה. לאחר שבת קודש, נסע הבעש"ט מכאן.

והמנהג של הרבי ר' הירשלי היה, שבכל לילה ולילה היה ממארי דחושבנא, והיה חושב כל השאלות שעברו והורה באותו יום. ואחר נסיעת הבעש"ט אחר איזה ימים חישב את עצמו בלילה, ודימה בנפשו שח"ו טעה את עצמו בשאלת טהרה, והלך עם השמש תיכף ומיד לדפוק בחלונות בית השואל, בכדי להפרישו מחשש איסור, אולם לשוא שקד שומר כי בעת ביאתו לשם, היה אחר המעשה, ואז דאג רבי ר' הירשלי מאד, ונצטער ופשפש במעשיו, על איזה חטא הקרה לו הטעות הלז, אין זה כי אם במה שהבעש"ט הוא בגבולו, והוא ח"ו מסטרא [...], על כן החיוב מוטל לרדפו ולהרחיקו מגבולו.

ותיכף ומיד לבש את עצמו לרדוף אחר הבעש"ט, והיה אז הבעש"ט בעיר טלוסט, וגם הכין לו קושיא עצומה בתוספות, בכדי שאם לא יעמוד בנסיון יהיה בידו לרדפהו ולהרחיקו.

ונסע עוד בלילה ההוא, וכשבא לשם היה קודם אור הבוקר. וכשבא לבית הבעש"ט עמדו אז לפניו שתי נשים אשר היו מבכות על בעליהן אשר עקבותיהם לא נודע. ואמר להם הבעש"ט: "המתינו עלי כי צריך אני לילך לצרכי, ואחר כך אבוא ואומר לכם איה בעליכם". וגם הבעש"ט לא נתן שלום לרבי ר' הירשלי. וכשבא חזרה נטל את ידיו, ונתן שלום לרבי ר' הירשלי, ואחר כך אמר לאותן שתי נשים איה בעליהן. וחזר הרבי ר' הירשלי את פניו להבעל שם, ואמר לו הבעש"ט: "ידע, כי שלא היה לו שום טעות בהשאלה כי כדין הורה, וגם בדברי התוספות לא קשה מידי" ואמר תירוץ נכון.

וכראות רבי ר' הירשלי את פרשת גדולת הבעל שם, אשר המליט מפה קדשו דברי נביאות, אז אמר לו רבי ר' הירשלי לבעש"ט: יש לי לשאול שתי שאלות: (א) מדוע לא נתן לי שלום כבואי לביתו, (ב) מדוע לא השיב מענה לשתי נשים תיכף ומיד.

והשיב לו הבעש"ט: יען כי כבודו הוא תלמיד חכם באמת, ועל תלמיד חכם כה אמרו ז"ל (בראשית רבה ס"ג ו'). "המקבל פניו הוא כמקבל פני השכינה". ובקבלת פני השכינה צריכין גוף נקי, לכן לא נתתי לכבודו שלום בבואו. ומה שלא השבתי להנשים ההן איה בעליהן, כי אינני משוטט ברעיוני בעולמות התחתונים כי אם בעת שאסור להרהר בדברי תורה ובמחשבות קדושות, לכן רק אז ראיתי את בעליהן איה הם. ומה שלא אסתיעא מלתא שלא ראינו את עצמינו אז בעיר טשארטקוב, כי אני נשמת דוד המלך ע"ה, וכבודו הוא נשמת שאול המלך ע"ה, ואינו מסוגל לכמה דברים להתראות פנינו.

(שמן הטוב)

עוד כתב הרה"ג אב"ד טשארטקוב הנ"ל ז"ל: תחת אשר אנו נוהגים לומר בליל שבת קודש קודם מנחה קאפיתל ק"ז מתהלים (הודו לה' כי טוב) הנהיג הרבי ר' הירשלי בבית הכנסת שלו לומר מזמור קמ"ד (לדוד ברוך ה' צורי). (ועיין בספר עטרת מנחם אות קיא).

פעם אחת זמן רב אחר פטירתו, שבת כאן הרה"צ מבארדיטשוב בעל קדושת לוי, ויורד לפני התיבה והתחיל מזמור ק"ז, ואחר גמרו המזמור תמך עצמו על ידו כמתעלף ערך חצי שעה, ואחר קומו פשט הטלית מעליו, וצוה לאחד מבעלי התפילות לסיים התפילה. ואמר בזה הלשון:

"מה אעשה כי הרבי ר' הירשלי בא אלי, ואל מדוע אני רוצה לקלקל שביל השפעתו ח"ו, ואינו מניח אותי להתפלל כי שיניתי מנהגו".

(שמן הטוב)

(עוד שם): גם פעם אחת רצו לשנות ולא לומר "במה מדליקין" (שבת פרק ב') כי מנהגו היה לומר במה מדליקין בליל שבת קודש, ובאמצע הלילה נשרפו השטענדער והעמוד, והרצפה אשר עמד עליו הרבי ר' הירשלי.

(שמן הטוב)

(עוד שם): קודם התפילה לא היה רשות לשום אדם לבוא לבית מדרשו כי אם לעשרה מתלמידיו, ועמד להתפלל עם עשרה תלמידים הללו, ועד בואם לברכת ברוך שאמר היה פחד גדול לכל איש למשמש על הדלת. ובאמרם ברכת ברוך שאמר, אזי היה רשות לכל אדם לבוא פנימה, ואחר התפילה היו מוכרחים אנשים הזרים לצאת החוצה, והוא סגר את עצמו בפנים עם כ"ד תלמידיו ללמוד נסתר, וישבו כולם על הקרקע והוא באמצע. עכ"ל הרה"ג רבי יעקב לאנדא אבד"ק טשארטקוב הני"ל.

(שמן הטוב)

כתב שאר בשרי הגאבד"ק סערצאק שיחיה, וז"ל: שמעתי משאר בשרי הגאון מוריני ישראל הורביץ אבד"ק וואייסלאוויץ, נכד הרה"ק מוריני נפתלי צבי הורביץ אבד"ק ראפשיץ. שהרה"ק ראפשיץ היסב שמו "הורביץ" אחר משפחת אבי אמו, אדוני-אבי-זקני הגאון מוריני יצחק הלוי הורביץ, אבד"ק אה"ו (אלטונא-האמבורג-וואנדסבעק). כי הבעש"ט ז"ע אמר, שג' משפחות נקיות דור אחר דור, אשר כרת את אברהם ושבועתו ליצחק ויעמירה ליעקב (תהלים ק"ה, ט. א.) משפחת מרגליות, (ב שפירא, ג) הורביץ.

ולזאת חיבב הבעש"ט את הרב (בעמח"ס) מאיר נתיבים הגאון מוריני מאיר מרגליות, והקדוש רבי פנחס שפירא מאוסטרהא (וקאריץ), והקדוש רבי צבי הירש הורביץ אבד"ק זבארוב, טשארטקוב, שהיו תלמידיו (ועיני בספר בני יששכר לחודש ניסן מאמר ד' דרוש יו"ד, והקדמת שו"ת יד אלעזר).

ובראש ספר מטעמי יצחק כתב, כי ראשי תיבות "איש" הורביץ הוא נוטריקון אברהם ישעיה שעפטיל (רבי אברהם, ובנו השל"ה הקדוש, ובנו רבי שעפטיל בעמח"ס ווי העמודים), כי משפחת הורביץ נתכבדה בשלושה צנתרי דדהבא אלה, עיי"ש.

(שמן הטוב)

עוד כתב שאר בשרי הרה"ג מסערצאק הני"ל: בעת החל להתפרסם הבעש"ט ז"ל, התנגדו עלו חכמי הקלויז בראד, ובראשם הקדוש רבי חיים צאנזער (הוא היה בן הגאון מוריני מנחם מקהילת צאנז, חתן זקני הגה"ק רבי שמואל שמעלקא הלוי הורביץ אבד"ק טארנא, אבי זקני הגה"ק מו"ה מאיר הלוי אבד"ק טיקטין), עם כל זה שלח [רבי חיים צאנזער] לתהות על קנקנו, את תלמידו הרה"ק רבי משה אוסטרער בעמח"ס ערוגת הבושם, וישב שם זמן רב עד שנתקרב אליו מאד.

ובעת נסיעתו משם קיבל רשות הפרידה, ואמר לו הבעש"ט, שאני גוזר עליך שכל אשר לא יהיה הנראה בעיניך תספר לו לרביך, ומעט מה שנראה לך (תספר). ואמר לו, כי הרב ר' חיים הוא מגדולי וצדיקי הדור, מנשמת רבי יוחנן, ומעודו לא היה שוחק, כמימרא דרבי יוחנן (ברכות לא ע"א) "אסור לאדם למלא פיו שחוק". ומי שיעשה לו נחת רוח ישחוק, יקנה לו עולם הבא, והוא שונא אותנו, אולי כשתדבר עלי תמלא רצונו ונחת רוח לשחוק. וכשבא רבי משה אוסטרער לפניו, הרבה לספר גנות

ושטותים, עד שהרחיב פיו כאלו התחיל לשחוק, ואז נעשה יותר למתנגד.

והגה"ק רבי הירשלי מטשארטקוב היה בלוצק אצל חותנו הגאון מוריני מרדכי [אבד"ק דשם] ז"ל, ולא היה לו בנים ל"ע משך חמש עשרה שנים, ונסע כמה פעמים להבעש"ט עבור זה, ונעשה מתלמידיו. ופעם אחת הזכיר עצמו, אמר לו הבעש"ט: "הוא דבר קשה, ועצתי שתלך לבראד, אולי יברכך הרב ר' חיים צאנזער, אזי יהיה לי קל, כי יש לי עבודה קשה לפעול מחמת רדיפותיו".

הוא בא ערב שבת קודש סמוך לקבלת שבת לבראד, ולקח שלום אצל הגה"ק רבי חיים, ושאל אותו רבי חיים אם אינו מחברת החסידים הללו. ומטרת קדושתו לא השיבו. והתפלל עמו תיכף אחרצאת הכוכבים. ולמחרתו עשה רבי הירשלי הכנות לתפילתו, והרה"ק רבי חיים התפלל כעלות השחר עם מנין שלו, ואחר התפילה הוצרך להמתין על קרובו הרבי ר' הירשלי, והעביר הסדרה שנים מקרא ואחד תרגום. ואחרי שהרבי ר' הירשלי עוד לא התפלל, חזר והעביר שנים מקרא ואחד תרגום.

ואחר שגמר הרבי ר' הירשלי תפילתו הבין שהוא מהחסידים, וחרפו וגדפו, וצעק בקול רם: "חצוף, התוכל לבקש שאמתין עליך". ובתוך החירוף אמר לו: "ארבעה מאורות יהיה לך", ולא פסק מצעקתו עליו עד שברח מביתו בפחדו, וחזר להבעש"ט, וסיפר לו הפחד והחירוף שסבל. שאלו הבעש"ט: "ולא אמר לך מאומה בנידון בנים" השיבו: "לא הזכרתי לפניו, כי לא היה עת, רק שבתוך צעקותיו נזרקו מאתו הדברים ד' מאורות". השיבו: "אם כן ברכך". וכן היה לו ד' מאורות.

(שמן הטוב)

עוד כתב שאר בשרי הגאון מוריני יעקב לאנדא אבד"ק טשארטקוב הני"ל, וז"ל: מלפנים כזאת בישראל, כל דבר הצטרכות מהנהגות ועשיות העיר, לא היה נחתך אך על פי שר העיר, כי היה אז כמלך ושליט, והתערב בכל עניני כללות העיר. וכאשר התחילו לבנות הבית הכנסת בעירנו, גם השר נדב ונתן בהלואה סכום הגון לראשי העדה, וגם הוא התערב בצורכי הבנין, והזמין כומר אחד, וכיבד אותו שיניח האבן הראשה ליסוד הבנין.

והכומר הזה היה מכשף גדול, ועשה פעולות בהניחו האבן ביסוד, והיה המנין מעשרה הראשונים שחנכו הבית הכנסת בתפילתם, הרשיעו רח"ל. ועוד היום מקובל בעירנו טשארטקוב, מי המה [...] אשר המה מבני בניהם.

וכאשר נתקבל הרה"ק רבי הירשלי לאב"ד לפה, לא היה עוד דרך המלך, ונסע דרך ההר, ובעודו היותו במבוא העיר באמצע ההר, הריח רוח הטומאה אשר השריש המטמא המכשף, וצעק מר: "הה! הה! טומאה גדולה השריש המטמא הרע הזה". וילך הלאה למסעיו, וכבואו בקצה העיר שם היה דר בבית קטן וכוהל רעוע איש צדיק וישר, ויט שכמו לסבול עול תורה לשמה, ושמו: "רבי איציק דער דארער", גם היה נקרא "רבי איציק היבש", "דעם רבי'נס רבי מרדכי'ס ז"ל". ועמד כמשתומם, והרגיש ריח התורה לשמה, ואמר: "ראה ריח בני כריח גן אשר ברכו ה'" (בראשית כז, כז) □ והוא (רבי איציק) היה אחר כך תלמידו המובהק.

ואחר כך בצעדו הלאה עמד אצל בית אחד, ואמר שמרגיש ריח טומאת ב"ג, ויוודע אחר כך אשר אמת יהגה חכו.

והלך ישר עד הבית הכנסת, וכאשר הקריב סמוך לבית הכנסת, התחיל לדבר רתת, ומצעק ואמר: "מה זה ועם מי זה הפליא לעשות המכשף הרשע הזה, ינסה נא כוחו נגדי ונראה דברי מי יקום", וחלץ נעלו והתחיל להכות על כותל בית הכנסת, וצוה תיכף להחליץ האבנים ולסתור הבנין עד היסוד, ולהשליכם הלאה במקום אי נקי, ולחדש בניינו. ומאז נתקן הכל, והתחילו להתפלל בבית הכנסת כמנהג ודת ישראל, בהשקט ובטח.

(שמן הטוב)

עוד כתב האבד"ק טשארטקוב הנ"ל: המנין שלו שהיו מתפללין אתו היו נקראים עשרה בטלנים (עי' מגילה ה' ע"א), והיו מלובשים בגדים לבנים, ובשעת התפילה היה מסוה החלונות שטוחים לפקק את החלונות, לבל יוכל שום אדם להציץ פניה. והם היו כולם חלוצי נעל, ובכל שעת התפילה היה מורא ופחד גדול, ויראו העם מגשת או לעבור לפני הקלויז שלו, ובפרט עד ברוך שאמר לא היה רשות לשום אדם לבוא אל הקודש פנימה, יהיה מי שיהיה.

(שמן הטוב)

עוד כתב האבד"ק טשארטקוב הנ"ל: כבואו להשתקע ולדור בעירנו טשארטקוב, בנה ביתו סמוך לבית הכנסת והיה דר שם כל ימי חייו. וקודם פטירתו פקד על העומדים שם והסירם למשמעתו, כי תיכף כשיוציאו אותו מן הבית ינתצו את הבית, ועל המקום הזה אמר שלא יזרע ולא יבנה עד עולם.

וכן קיימו עליהם ככל צוואתו, ופקודתו שמרה רוחם, ויסתרו את הבית מיד אחרי אשר חזרו מהלוית המת הקדוש.

ומאז ועד עתה כמה פעמים ניסו שופטי העיר ושריה לעשות על המגרש הזה איזה בנין וגן הטיול, או בית פקודת המכבים, ולא איסתייע מלתא ולא עלתה בידם. ויאומן כי יסופר, פעם אחת נתארח פה הרה"צ רבי חיים מקאסוב, והיה מטייל על המגרש הזה אשר סמוך לבית הכנסת, ואמר שהוא מריח ריח ארץ ישראל, וחקר ודרש, ונודע לו כי על המקום הזה היה בנין בי הרה"ק רבי הירשלי ז"ל.

(שמן הטוב)

עוד כתב האבד"ק טשארטקוב הנ"ל: שני אנשים היו שותפים במסחר שנים הרבה, אחד נתן מעות והשני היה העוסק במסחר. לימים מת האחד בעל הממון, ונשאר הון רב שלו ביד שותפו העוסק במסחרם, ולא רצה להחזיר ליורשי המת.

ובא הנפטר פעם אחר פעם בחלום הלילה, ותבע את שותפו החי שיעמוד עמו לדין תורה לפי בית דין של מעלה. ויחרד האיש השותף החי, ויקץ משנתו ותפעם רוחו בקרבו, כי הוא ידע את אשמתו כי בצדק אל על יקראוהו, וירץ תיכף אל הרה"ק רבי הירשלי זצ"ל, ויספרלו את כל הדברים האלה, וכי נפש המת תובע אותו בחלום לדין תורה של מעלה.

וכשמוע דבריו, שלח הרבי ר' הירשלי את השמש שלו על קבר הנפטר, וכתב לו פיקא והזמנה, ואמר בפתשגן הכתב: "דין מבואר הוא בשו"ע (חושן משפט סימן י"ד) כי התובע הולך אחר הנתבע. לכן מזמין אותו לעמוד לדין עם שותפו לפני הרב אב"ד של מטה שבעירו, ואם יש דין למטה אין דין למעלה" (דברים רבה ה, ה) וקבע לו זמן על יום פלוני ושעה פלונית.

ויסופר מאבי זקני הרה"ג מוריני ברוך פיש אב"ד דפה קהילתנו טשארטקוב, שהוא מכיר אשה אחת זקנה מופלגת נכדת הרבי ר' הירשלי, והיא היתה זוכרת המעשה הזאת, אשר בעודה קטנה אז היא בעצמה הציצה דרך חרכי החלון הקטן שהיה שם מבית המבשלים לביתו, אשר דרך שם הושיטו לו מאכל שולחנו, ושמעה הטענות מהמת ומהחי, אך תמונה לא ראתה זולתי קול.

והרה"ק כתב שני פסקי דין, האחד לקח השותף החי, והאחר נעלם מעיני כל חי מעל השולחן.

(שמן הטוב)

עוד כתב האבד"ק טשארטקוב הנ"ל: קודם שנתבקש בישיבה של מעלה בירך את בני עירנו, שבאם ח"ו תצא אש ללהב יודיעו לו על נפש וציון

קבורתו, ועל יותר משלושה בתים לא תשלוט האש המתלקחת. ומסורה בידינו, אשר כמה פעמים יצא אש מאחד הבתים, ולא נשרפו יותר מב' או ג' בתים.

וכן סיפר לי הרה"ח מוריני מאיר רוקח מפה קהילתנו טשארטקוב, אשר בחורף תר"מ לפ"ק נפלה דליקה בשכונת החניות דפה קהילתנו, וחזר למצוא אנשים שילכו להודיע לאותו צדיק, ולא מצא, כי כל אחד היה ירא לנפשו לזוז מביתו, יען החניות דפה קהילתנו המה באמצע העיר, ומקום דחוק בקירוב בתים זה לזה, וגג אחד דבוק לחבירו, ובתוך כך סכסכה התבערה בחמישה וששה בתים.

ואחר כך כשמצא ב' אנשים שהלכו להודיע על קברו, נראה לעינים כי תיכף ומיד שקעה האש ולא שלטה יותר, והיה לפלא. עכ"ל הרב רבי יעקב לאנדא אבד"ק טשארטקוב הנ"ל מהמקובל בידו מזקינו רבי ברוך פריש שהיה רב בטשארטקוב נ"ז שנים.

(שמן הטוב)

עוד כתב האבד"ק טשארטקוב הנ"ל: הבטיח לבניו אחריו עד סוף כל הדורות אם ח"ו יהיה להם איזה צרה, יבואו או ישלחו על ידי שליח להודיע לו על ציון קברו, ויתפלל בעדם תמיד, ובודאי יעזור להם השי"ת. וכן אנו רואים פה שבכל פעם באים נכדיו ויוצאי חלציו, או מודיעים להקרובים שיש להם כאן, והם שולחים להודיע לו. וכן כתב הרה"ג רבי אלעזר רוקח מטשארטקוב נ"י.

(שמן הטוב)

עוד מהאבד"ק טשארטקוב הנ"ל: ואלה הטורים חרותם על מצבתו:

מה נורא המקום הזה, שנגזו בו מזה בן מזה, מוריני ורבינו בוצינא קדישא, שמו הקדוש עט"ר צבי בהגאון מוהר"ר מאיר הלוי איש הורוויץ, נפטר יום ב' ט"ו חשון תקי"ד תנצב"ה.

ואצל קברו מצד דרום, הוא קבר ומצבת הגאון מוריני משה בן הגאון רבי שלמה דוב הנ"ל (שנתקבל לאב"ד בשנת תקל"ח) ומצד צפון הוא קבר ומצבת הגאון מוריני אליעזר ליפמאן בן המפורסם מוריני שאול אבד"ק טשארטקוב הנ"ל (שנתקבל בשנת תקל"ה), ולמעלה מראשותיו בשורה השניה לצד צפון, הוא מצבת ונפש קבורת בנו ז"ע. ואלה המה הטורים החרותם על מצבת בנו זצ"ל:

הנני עומד שם לפניך על הצור בחורב, מה נורא המקום הזה, חכמה פה * גנוזה, אשר נתבקש בישיבה של מעלה, חסידא ופרישא, הרבני מוהר"ר יהושע העשיל מר במוהר"ר צבי הלוי, ומת בנשיקה בע"ש ז' ניסן תצ"א, תנצב"ה.

ומקובל בידינו איש מפי איש, כי קודם הסתלקותו של רבי יהושע העשיל, בעת שאמר לו אביו אשר הוא נתבקש בישיבה של מעלה, אמר לאביו שהוא ירא לילך שם בעצמו, והבטיח לו אביו שגם הוא יהיה שם בעת כואו, על כן רומז על המצבה "הנני עומד שם לפניך".

גם השושנה שמצוין אצל התיבות חכמה פה * גנוזה, נחצבה גם על האבן, ומסתמא היה איזה כוונה גם בזה, וגם תיבת מר' שנחצב אחר השם קשה הבנה הוא. עכ"ל שאר בשרי הרה"ג אב"ד טשארטקוב שיחיה הנ"ל.

(שמן הטוב)

כתב הרב הגאון מוריני פנחס הלוי איש הורוויץ גאבד"ק ברארשין שי ז"ל סיפר הרבי הק' המפר' בעולם כקש"ת מהור"ר דוד משה זצל"ה זי"ע מטשארטקוב שראה בפנסק הישן של ק"ק טשארטקוב.

היות שהגביר המפורסם הראשון ממשפחת ראטהשילד [הי' שמו ר' מאיר אנשיל] כשהי' בחור הי' משמש בקודש להגה"ק רבי צבי הירש זצל"ה"ה האבד"ק טשארטקוב ואח"כ נשא אשה בק"ק סניאטין והי' לו חנות והצליח קצת.

ויהי כראות המוזג זה שתיים ושלש פעמים, והבין כי אין האדומים כאבנים להיות מושלכות בחוצות וקל למצוא, ועלה במחשבתו כי בוודאי גנב הא"י את האדומים, ע"כ הלך תומ"י להשר הפוליס [משטרה=פאליציי] שהי' נקרא אז בשם 'וואיעוואדא' וסיפר לו המעשה, ויאמר לו הוואיעוואדא, ראה כאשר יבוא עוד הפעם אליך, לשכרהו הרבה מאד, ולהרבות עליו רעיו, אשר כשיכנס הי"ש ייצא הסוד ויודע האמת, וכן עשה.

ויהי כטוב לבו ונשתכר הרבה, [ועל שאלם אותו מנין לו כל האדומים], ויגד לרעיו בחשאי את כל לבו, ויספר להם מאשר גנבה אשתו הכיס אצל הרב וכי במקום פלוני בביתו קבורים כל שאר האדומים. המוזג לקח לו עדים ששמעו מפיו וימהר אל השר הוואיעוואדא, והוא שלח תומ"י את עבדו לבית הערל בכפר, ויחפשו במקום שאמר, וימצאו את הכיס עם האדומים, רק שהיו חסרים איזה אדומים מן המספר ת"ק אדומים. ויאסרו את הא"י ויביאהו להשר וואיעוואדא, והודה לפניו את הכל.

וישלח השר העירה אחרי הרב שיבוא אליו, ונבהל הרב כי נקרא אל השר, ויחשוב מי יודע אזה עלילה העלילו עליו ועל ערתו. ויבוא אל השר, והתחל השר לשאלו, כמה בנינים ובנות יש לו, וכמה משכורתו לשבוע, עד שסיפר לו הכל.

וישאלהו ומאין לך להשיא את בתך, ויספר לו כי הי' לו על נדוניא וצרכי נשואין כס עם ת"ק אדומים, רק שנגנב ממנו, (ולא סיפר על הענין עם ר' אנשיל, בכדי לא לגרום לו רע חלילה), וישאלהו השר על סימני הכיס, ויגד לו הרב את כל ונוכחת, ולקח השר את הכיס עם האדומים, ונתנם להרב, ויספר לו את הכל ומי גנבם.

וישב הגה"ק רצ"ה ז"ל אל ביתו בשמחה רבה, ותומ"י נסע הה"ק לסניאטין לשאל את משמשו הנ"ל [ר' אנשיל] מה הי' לו כי השיב את אשר לא גנב, אז הודה לו שהיות שראה את רבו שרוי בצער גדול, והבין שאם יחזור רבו הביתה בפחי נפש, איך תגדל הע"נ שלו ושל ב"ב, ויגמור בדעתו לומר שהוא גנבם, ויקח כל הונו ורכושו אשר רכש, ונתן מיד כדי להפיס דעתו של אותו צדיק וגם אח"כ מכר הכל וכמעט משכן את הכרים וכסתות שלו, וישלח בכל פעם עוד אדומים לרבו.

וכשמוע רבו את זאת ויפיסוהו בכמה פיוסים על שחשדהו, והחזיר לו את כספו. ויברכהו בעבור זה כי יצליח ויעלה מעלה בעושר רב, וההון הרב יהי' לו קיום אצלו עד דורי דורות, ומאז והלאה התחיל להצליח, ומשם יצא הבית המפורסם הלזה בית ראטהשילד.

(גבעת פנחס שבסוף הספר בית פנחס. דובר שלום, ועו')

זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמנו

והנה הרבי ר' הירשל זצלה"ה הי' לו אז עוד בת אחת להשיא, והי' לו מיתר הפלטה מהונו רק חמשה מאות אדומים [דוקאטען] וזה הי' מחזיק ומצניעם בתיבת השלחן שלו סגור לנדוניא לבתו, וכמעט בשום פעם לא הוצרך לבוא לתיבה זו, רק בכל שנה באור לארבעה עשר דניסן בבדיקת חמץ, הי' פותח גם את התיבה לבדוק.

ובאותה שנה נשא המשמש הנ"ל [ר' אנשיל] אשה, ולשנה האחרת בליל י"ד בניסן כבוא הרב לבדוק התיבה, ראה שאין שם הכיס עם האדומים הנ"ל כמו בכל שנה, ויבהלו הוא ואנשי ביתו, וב"ב החליטו שאין זה רק שהמשמש הנ"ל [ר' אנשיל] גנבה משם. והראי' שהרי עשה לו חנות, וכפי הנשמע הוא מתעשר והולך, אין זה כי אם מהאדומים הנ"ל עשה לו את החיל הזה.

והרבי ר' הערשל ז"ל כמה פעמים השתיק אותם לאמור כי חושדים בכשרים, כי כפי שמכירו אשר כל עת היותו בביתו אצלו, הי' איש ישר הולך ירא ה' ונאמן ביתו. אבל ב"ב לא נתנו לו מרגוע, ואמרו שאין זה רק שהוא גנב את הכיס, עד שאלצוהו והכריחוהו [להרבי ר' הירשל] ליסע אליו לסניאטין. ובעל כרחו נסע לסניאטין.

וכבואו אליו, וראה את רבו הקודש אשר חבבו באין קץ. ויכבדהו וישמח בו מאד. ואח"כ סיפר לו רבו את אשר קרהו, והי' מגלה טפח ומכסה טפחיים שהוא נחשד על זה. ואז תומ"י אמר לו משמשו הנ"ל [ר' אנשיל], כנים הדברים, אני לקחתים, אמנם אין לי כעת מן המעות רק שני מאות אדומים, וזה אתן למר תיכף ומיד, ובמשך זמן קבוע אשיב את הכל.

אז נסע הרה"ק רבי צבי הירש בשמחה לביתו על [שלא חשדו בכשרים, ועל] האבידה שמוחזרת לו, וראטהשילד [ר' אנשיל] הי' שולח לו בכל פעם עוד אדומים.

והנה כמנהגן של ישראל לעשות תיקוני הבית ולסוד בסיד על חג הפסח, כן עשו גם אצל הה"ק רצ"ה ז"ל, ואינה יהודית מכפר הסמוך לטשארטקוב סידה בסיד את ביתו. וכאשר בדק הרב פ"א [בבדיקת חמץ] ופתח את התיבה, ותרא הערלית כי כס בתוכה ונתנה עיני' בו, ותתגנב אל התיבה ותקח מפתח ותפתח אותה [את התיבה] ותקח את הכיס עם האדומים ותביא אל בעלה.

הבעל הטמין את הכיס עם האדומים על זמן מרובה, (והשתכח) [והסתיר] הדבר, אמנם אחר עבור זמן רב וראה בעלה שכבר נשכח הדבר.

ויקח לו בתחילה אדום א' ויבוא אל המוזג להקרעטשמה אשר בכפר, ויקח לו י"ש הרבה וישתה עם אחוזת מרעהו, וייטב לבו. ואח"כ כאשר הוצרך לשלם להמוזג, נתן לו את האדום ואמר לו זה מצאתי, לך העירה ותחלפהו, ותקח לך המגיע לך עבור הי"ש והשאר תחזיר לי, וכן עשה. ובשבוע השני עוד הפעם בא האינדיהודי וישתה לשכרון ויקח מחיקו עוד אדום זהב ואמר לו שמצאו וכן עשה עוד הפעם.

לע"נ הצדקנית

זקנתי מרת **פראדל בת הרה"ח ר' מנשה ע"ה**

נלב"ע כ"ב תשרי תש"פ

א"מ מרת **אסתר מלכה בת הרה"ח ר' דב אריה הכהן ע"ה**

נלב"ע י"ח תשרי תש"נ

לע"נ האשה החשובה הצדקנית

מרת **פרידא גילה בת הרה"ח ר' יצחק אייזיק ע"ה** (רייך)

נלב"ע י"ז אדר ב' תשע"ט

לע"נ איש החסד מוכתר בכל מידה נכונה

הרה"ח ר' **משה בן ר' שמואל רפאל** (רייך) זי"ל

לזכות הרוצה בעילום שמו
שיקויים ברכת צדיק **"מנוחה ושמחה, אור ליהודים"**

ההפצה בעיה"ק טבריא נתרם לע"נ רבני טבריא

רבה הראשי של טבריא הצדיק החכם **רבי חיים בן רבי יצחק סמאג'א זצ"ל**

רבה הראשי של טבריא הצדיק החכם **רבי יעקב חי בן רבי ברוך זריהן זצ"ל**

מייסד ת"ת ביבאס, הצדיק החכם **רבי רפאל ביבאס זצ"ל**

לזכר עולם יהי' צדיק, כ"ק אדמו"ר הגה"צ רבי שלמה בן רבי מרדכי זצ"ל מזוועיהל - צאנז, נלב"ע כ"ז תמוז תשע"ז,

ולע"נ ראש הישיבה הגאון האדיר רבי אליהו שמואל בן רבי יעקב ישראל זצ"ל, נלב"ע כ"ה מרחשון תשע"ט

להצילחת

נושה בן אסתר מלכה
זכות הפינת תורה וחסידות, יענווד לו
להתברך בכל מילי דמיטב

להצילחת

נואר יחיאל בן חנה סינא
זכות הפינת תורה וחסידות, יענווד
לו להתברך בכל מילי דמיטב

להצילחת

נוחם נוענדל בן פרידא גילה
זכות הפינת תורה וחסידות, יענווד לו
להתברך בכל מילי דמיטב

להצילחת

אפרים בן אסתר לאה
זכות הפינת תורה וחסידות,
יענווד לו להתברך בכל מילי דמיטב

להצילחת

יוסף נתן בן רבקה טויבא
זכות הפינת תורה וחסידות,
יענווד לו להתברך בכל מילי דמיטב

להשתתפות בהוצאות הגליון לרגל שמחה או לע"נ ולקבלת הגליון במייל, להערות ולהארות, GILYON.LIZENSK@GMAIL.COM